

DYGNET RUNT, ÅRETS ALLA DAGAR GUI MINHAI I DET OFRIA KINA

SVENSKA P·E·N
FÖRSVARAR DET FRIA ORDET
GRUNDAT 1922

Ett stort och varmt tack till Jojje Olsson och Ulrika Engström som ställt upp på intervjuer. Ett särskilt tack till Magnus Fiskesjö som också intervjuats och som med stor hjälpsamhet fört mig framåt i arbetet med rapporten. Tack också till Anna Livion Ingvarsson och Elnaz Baghlian för ert förtroende.

Svenska PEN är en politiskt obunden ideell organisation för författare, journalister, bibliotekarier, förläggare och andra litterärt verk-samma, och är ett av över hundra PEN-centra i det världsomspännande nätverket PEN International. Svenska PEN:s uppgift är att försvara det fria ordet och ge stöd åt hotade och fängslade författare. För att deras situation ska bli känd uppvaktar vi beslutsfattare och driver offentliga kampanjer. Vi sprider också kunskap och engagemang för det fria ordet genom debatt, föreläsningar och programverksamhet. Via vårt internationella nättidsskrift Dissidentbloggen når texter, som har förbjudits av olika regimer, läsare runtom i världen.

FÖRFATTARE: ELIN ALFREDSSON MALMROS

ILLUSTRATION: AMANDA ÅKERMAN

PUBLICERAD AV SVENSKA PEN, 8 MAJ 2019

INNEHÅLL

Introduktion	4
Tidslinje	5
Metod och struktur	7

DEL 1. BAKGRUND

Om Gui Minhai	8
Svenska PENs arbete	10
Frostiga relationer mellan Kina och Sverige	10
Försvinnandet	12
Tystandet av The Causeway Bay Five	13
Varför Gui Minhai?	15

DEL 2. KINA: SUPERMAKTEN OCH DEN KRYMPANDE FRIHETEN

Anspraak på rollen som världens främsta supermakt	16
En nynationalistisk strategi	17
Det stärkta självförtroendet	18
Nedmontering av mänskliga fri- och rättigheter	18

DEL 3. FALLET GUI MINHAI: KONSULÄRA BRISTER OCH DEN SVENSKA TYSTNADEN

Nekande av konsulärt bistånd	21
Wienkonventionen om konsulära förbindelser	21
Sveriges agerande	23
Vad borde Sverige göra?	23
Tyst diplomati – fungerar det?	24
Rädsla för repressalier	27

DEL 4. HONGKONG OCH YTTRANDEFRIHETENS TILLBAKAGÅNG

Killing the chickens to scare the monkeys	30
Bokhandlar stänger ned	31

Avslutning	32
Noter	33

INTRODUKTION

Kampen för att få den svenske förläggaren och författaren Gui Minhai fri har engagerat Svenska PEN sedan han på oklara grunder frihetsberövades den 17 oktober 2015. I skrivande stund har Gui Minhai suttit fängslad i Kina i över 1200 dagar, isolerad från omvärlden och nekad rätten till såväl juridisk prövning som konsulära besök från svenska myndigheter.

Som författare och förläggare av regimkritisk litteratur, är Gui Minhais försvinnande av allt att döma ett svar på hans oppositionella hållning mot den kinesiska regimen. Innan försvinnandet skrev och publicerade Gui Minhai böcker om makthavarnas privatliv och maktspellet i kommunistpartiets korridorer – publikationer som de kinesiska myndigheterna starkt fördömde men som köptes och uppskattades av nyfikna turister från Fastlandskina.

Sedan försvinnandet har fallet rönt medial uppmärksamhet, såväl i Sverige som internationellt. Engagemanget för Gui Minhai har väckt starka reaktioner från kinesiskt håll – inte minst från Kinas ambassad i Stockholm som uppvaktat såväl politiker som journalister och ideella organisationer som visat sitt stöd för Gui Minhai – däribland Svenska PEN – för att be dem ”ge upp sitt hypokritiska beteende och få tillbaka sin rationalitet och sitt samvete.”¹

Den kinesiska regimens ton har uppenbart hårdnat den senaste tiden, sannolikt som ett svar på den svenska bevakningen av fallet. Den svenska regeringens svar på dessa utspel är fortsatt försiktiga, och man står bestämt fast vid den tysta diplomatin som den bäst lämpade metoden för att få Gui Minhai fri. 2019 års utrikesdeklaration framhåller att man arbetar med svåra konsulära ärenden ”dygnet runt, årets alla dagar.”² Trots detta ser vi idag inga tecken på att Gui Minhai kommer att släppas fri inom den närmsta framtiden.

Gui Minhais försvinnande och utdragna fångenskap utgör en daglig påminnelse om den kinesiska regimens bristande respekt för mänskliga rättigheter i allmänhet, och yttrandefrihetens hotade ställning i landet i synnerhet. Som försvarare av det fria ordet, är det Svenska PENs yttersta uppgift att uppmärksamma den uppenbara nedmontering av yttrande- och pressfrihet som vi allt för ofta ser bevis på idag. Denna rapport ämnar – mot bakgrund av fallet Gui Minhai – uppmärksamma de allvarliga hot som det fria ordet står inför i Kina – det land som gör anspråk på rollen som världens ledande supermakt, såväl ekonomiskt som politiskt, men som också allt oftare uppvisar bristande respekt för grundläggande mänskliga fri- och rättigheter.

Det är inte möjligt att i detta begränsade format diskutera fallet i detalj. Rapporten syftar till att överblicka och sammanfatta de centrala händelser och omständigheter som präglat fallet – detta i syfte att uppmärksamma Gui Minhai och påminna om vikten av att ta ställning för hans sak. I egenskap av yttrandefrihetsorganisation som värnar det fria och öppna ordet, är Svenska PEN av den bestämda uppfattningen att det genom ord och samtal är möjligt att förändra och påverka. Bara genom att envist och öppet uppmärksamma och tala om Gui Minhai och de ofria omständigheter under vilka han lever, kan vi påverka hans möjligheter att bli fri. Rapporten kan betraktas som en del i det arbetet.

TIDSLINJE

- 17 OKTOBER 2015** Gui Minhai blir bortförd från sin semesterbostad i Pattaya, Thailand.³
-
- OKTOBER 2015** Tre kollegor till Gui Minhai på bokförlaget Mighty Current och bokhandeln Causeway Bay Books i Hongkong försvinner vid olika tillfällen i slutet av oktober i samband med ett besök på det kinesiska fastlandet.⁴
-
- 30 DECEMBER 2015** Paul Lee, kollega till Gui Minhai, förs bort från Hongkong av kinesisk säkerhetspolis.⁵
-
- 3 JANUARI 2016** Peter Dahlin grips i Peking av kinesisk säkerhetspolis på väg till Thailand.⁶
-
- 17 JANUARI 2016** Gui Minhai framträder i den kinesiska statstelevisionen CCTV där han i ett av allt att döma fabricerat påstående hävdar att han frivilligt återvänt till Kina.⁷
-
- 24 FEBRUARI 2016** Konsulära tjänstemän får för första gången tillåtelse att besöka Gui Minhai i fängelset.⁸
-
- 28 FEBRUARI 2016** Gui Minhai tvingas till ett andra erkännande i TV, denna gång på den Hongkong-baserade kanalen Phoenix TV där han uppger att han sålt och fraktat regimkritiska böcker till Fastlandskina.⁹
-
- 16 JUNI 2016** Lam Wing Kee håller en presskonferens i Hongkong där han vittnar om hur kinesiska myndigheter tvingat honom till erkännande.¹⁰
-
- 27 SEPTEMBER 2016** Konsulära tjänstemän tillåts träffa Gui Minhai en andra gång.¹¹
-
- 17 OKTOBER 2017** Kinesiska myndigheter uppger för svenska UD att Gui Minhai har frigivits. När diplomater kommer för att assistera honom vid frigivningen får de veta att Gui Minhai redan lämnat fängelset.¹²
-
- 20 JANUARI 2018** Gui Minhai grips för andra gången i sällskap av två svenska diplomater på ett tåg på väg till den svenska ambassaden i Peking.¹³
-
- 23 JANUARI 2018** Margot Wallström fördömer gripandet av Gui Minhai.¹⁴

- 5 FEBRUARI 2018** Margot Wallström kräver i ett uttalande att Gui Minhai släpps fri.¹⁵
-
- 9 FEBRUARI 2018** Gui Minhai framträder en tredje gång i kinesisk TV där han återigen avger ett av allt att döma påtvingat erkännande. Han klandrar de svenska myndigheterna för sin situation och avsäger sig utmärkelsen Prix Voltaire, ett pris han tilldelats i sin frånvaro under en kongress i New Delhi.¹⁶
-
- 8 MARS 2018** Utrikesminister Margot Wallström kräver att Gui Minhai släpps fri.¹⁷
-
- 8 JUNI 2018** I ett pressmeddelande hävdar den kinesiska ambassaden i Stockholm att Gui Minhai är en kriminell brottsling som begått flera allvarliga brott i både Sverige och Kina och att kinesiska myndigheter hanterar hans fall i enlighet med internationell och kinesisk lag.¹⁸
-
- 24 AUGUSTI 2018** Kinas ambassad i Stockholm gör ett uttalande där de fördömer Bokmässans beslut att bjuda in Gui Minhai. De kallar beslutet ”en fars av de lag-okunniga”.¹⁹
-
- 13 FEBRUARI 2019** Angela Gui publicerar en text på sin blogg där hon vittnar om det märkliga mötet tillsammans med tillsammans med Sveriges Kina-ambassadör och ett par kinesiska affärsmän som i utbyte mot hennes tystnad, lovar att släppa Gui Minhai fri.²⁰
-
- 3 APRIL 2019** EU uppmanar Kina att släppa Gui Minhai.²¹

METOD OCH STRUKTUR

Rapporten samlar ett urval av primär- och sekundärkällor för att ge en sammanfattande bild av fallet Gui Minhai. Materialet består av en rad artiklar, rapporter från människorättsorganisationer och andra sekundärkällor. Telefonintervjuer har gjorts med Magnus Fiskesjö, Jojje Olsson och Ulrika Engström. Samtliga intervjuer har genomförts under perioden mars–april 2019 av författaren till rapporten, Elin Alfredsson Malmros.

MAGNUS FISKESJÖ är före detta kulturattaché i Peking, numera sinolog och professor i antropologi vid Cornell University i USA och sedan länge bekant med Gui Minhai. Han hjälpte bland annat Gui Minhai att resa till Göteborg på 80-talet där han senare blev kvar för att studera.

JOJJE OLSSON är författare och Kinakännare som skrivit flera artiklar och två böcker om fallet Gui Minhai, bland annat *De kidnappade Kinasvenskarna* som kom 2018. Sommaren 2016 svartlistades han i Kina och flyttade då till Taiwan där han fortsätter att rapportera om Asien, bland annat i bloggen InBeijing.

ULRIKA ENGSTRÖM var tidigare internationell sekreterare och vice-ordförande för Fängslade författares kommitté för Svenska PEN. Under sin tid på PEN arbetade hon kontinuerligt med fallet Gui Minhai.

I skrivande stund pågår en förundersökning med anledning av det hemliga möte som i februari ska ha anordnats av Sveriges Kinaambassadör Anna Lindstedt. I ett blogginlägg, publicerat av Angela Gui strax efter mötet, beskrivs hur ambassadören gått i god för två kinesiska affärsmän som ska ha utlovat Gui Minhais frigivande i utbyte mot Angelas tystnad. Situationen som skildras i blogginlägget ter sig tämligen absurd och lämnar många frågor obesvarade. Med anledning av den pågående förundersökningen, ämnar denna rapport inte gå närmare in på händelserna kring mötet.

Inledningsvis ges en bakgrund till fallet Gui Minhai, följt av del två som fokuserar på situationen i Kina och regimens allt mer bristande respekt för mänskliga rättigheter. Del tre diskuterar fallet Gui Minhai närmare för att bland annat ge en bild av Sveriges agerande i frågan. Avslutningsvis redogörs för situationen i Hongkong och yttrandefrihets ställning i staden sedan försvinnandet av de fem förläggarna.

DEL 1.

BAKGRUND

OM GUI MINHAI

Gui Minhai, född 1964 i Ningbo i Zhejiangprovinsen i sydöstra Kina, är en svensk medborgare som innan han frihetsberövades 2015 verkade som förläggare och författare i Hongkong.

Som 17-åring med stort intresse för poesi och skrivande, flyttar Gui Minhai från Ningbo till Peking för att studera historia. 1988, året innan massakern vid Himmelska fridens torg, söker han sig till Sverige tillsammans med sin fru för att studera vidare. Fjärde juni-massakern 1989 som kom att innebära en fara för kinesiska akademiker i utlandet gör att Gui Minhai och hans fru söker politisk asyl i Sverige där de 1992 får permanent uppehållstillstånd.²² Samma år avsäger han sig sitt kinesiska medborgarskap och två år därpå föds deras dotter, Angela. Ytterligare ett par år senare skriver Gui Minhai sin mastersuppsats vid Göteborgs Universitet där han också påbörjar arbetet med en avhandling om historiska handelsrelationer mellan Sverige och Kina. Vid sidan av studierna skriver han ett antal böcker – bland annat en om nordisk mytologi – och arbetar extra med redigering av kinesiska läroböcker.²³

I början av 2000-talet flyttar Gui Minhai tillbaka till Ningbo, men bara ett par år senare söker han sig tillbaka till Europa, denna gång till Tyskland. Det försiktigt optimistiska klimatet som rått i Peking innan massakern vid Himmelska fridens torg har vid den här tiden ersatts av en oro över en allt mer omfattande censur. Den oroväckande utvecklingen får Gui Minhai att gå med i det oberoende kinesiska PEN²⁴ där han engagerar sig i aktiviteter för det fria ordet i Kina.

Vid den här tiden har Gui Minhai som mål att bygga upp en verksamhet med fokus på att trycka, sälja och distribuera politiskt känslig litteratur. År 2012 grundar han tillsammans med ett par kollegor bokförlaget Mighty Current vars litteratur varierade från seriösare samhällsanalys till spekulativ tabloidjournalistik om kommunistledarnas privat- och kärleksliv. Två år senare, 2014, köper förlaget bokhandeln Causeway Bay Books i Hongkong vars hyllor – innan den tvingades stänga – var fyllda med regimkritisk litteratur. Genren, som är strängt förbjuden på fastlandet, visar sig sälja bra och den lilla bokhandeln, inklämd i ett av stadens alla trånga varuhus, kommer snart att bli en institution för politiskt känslig litteratur i Hongkong och ett välbesökt resmål för nyfikna turister från Fastlandskina.²⁵

Som författare har Gui Minhai skrivit allt ifrån mystisk, utforskande poesi till regimkritisk tabloidjournalistik. Han har beskrivits som mycket engagerad i sitt arbete som författare och förläggare; varje år publicerade Mighty Current mellan 50 och 100 titlar, vilket utgjorde en majoritet av den sammanlagda politiskt känsliga litteratur som årligen gavs ut i Hongkong.²⁶

I fängelset har Gui Minhai fortsatt att skriva dikter som han har lyckats överlämna till sin dotter Angela. En av dem, Lucia, som tidigare publicerats i Expressen²⁷, finns att läsa nedan.

LUCIA

Solen kidnappas i lägenheten vid det tropiska havet
Sommaren bekänner i tv att han olagligt har korsat gränsen
Natten går tunga fjät runt gård och stuva
Kring jord som sol'n förlät skuggorna ruva
Jag vilar i den svarta nattens badkar
Som låg jag i det mörka Ginnungagap
Varje dag är den trettonde december
Den kortaste dagen, den längsta natten
På ena sidan om solen en oändlig värld av is
På den andra ett kaos av eldsprakande stjärnor
Där isen och elden möts bildas en förgiftad källa och ett flöde
Lögner och dimma stelnar till en ondskefull jätte
I jättens skugga ligger jag för döden
Tiden virar sig som rep hårt om min hals
I den kalla vinternatten har jag bara en pyjamas
Mina glasögon har tagits ifrån mig, jag har varken penna eller papper
Länge står jag där uttråkad, vänd mot väggen
Ritar en dörr på väggen med mitt finger
På tröskeln ritar jag en vacker flicka
Klädd i vit klädnad och med ljus i hår
Jag tänker på varm glögg och pepparkakor
På hur min dotter sjöng för mig tidigt på morgonen
Övertygad om att mörkret så småningom ska skingras över jorden och i dalarna
Och att en rund sol ska stiga på den rosenfärgade himlen
Luciasångens melodi skär som en kniv
Upp oräkneliga minnessår i min kropp
Den vadderade väggen återtar på ett ögonblick sitt ursprungliga utseende
Lucia på tröskeln var bara ett ögonblicks hägring
I det dödstyta rummet
Kan jag inte höra ljudet av hennes fjäderlätta steg
I den sorgsna svarta natten gråter jag svarta tårar
Varför kan hennes ljus inte lysa upp mina mörka ögon
Det kan väl inte vara för att mitt namn kommer alltför långt bortifrån?
Det kan väl inte vara för att min hud är alltför gul?
Jag kan inte höra Luciasången
Eller gissa om Lucia är verklig eller ej
Jag är bara ett övergivet barn i den vackra världen
Som ritar den ena dörren efter den andra på väggarna

Av Gui Minhái

SVENSKA PENS ARBETE

Ulrika Engström berättar att Svenska PENs arbete för Gui Minhai påbörjades när Angela Gui, hans dotter, tog kontakt med organisationen. Till en början handlade det främst om att stötta Angela i hennes arbete för sin pappas frigivning. Hon hade en stark egen röst och ett engagemang som PEN med självklarhet ställde sig bakom, säger Ulrika Engström.²⁸ Under den första tiden efter Gui Minhais försvinnande handlade Svenska PENs arbete till stor del om att uppmärksamma fallet för media och göra allmänheten medveten om Gui Minhais situation. Det handlade även om erfarenhetsutbyte med andra människorötsorganisationer. Svenska PEN tog initiativ till bildandet av ett stödnätverk tillsammans med Amnesty Sverige, Human Rights Watch, Civil Rights Defenders, Freedom to Publish Committee inom International Publishers Association, Svenska Förläggareföreningen och Reportrar utan gränser för att gemensamt arbeta för hans fall. Svenska PEN arbetade också för Gui Minhai genom att bland annat arrangera seminarier och skriva debattartiklar för att uppmärksamma hans fall.²⁹

Under PENs årliga kongress i indiska Pune 2018 antog över 160 deltagare från sammanlagt 60 länder en resolution för Gui Minhais frigivande och samma år bjöd Svenska PEN tillsammans med Svenska Förläggareföreningen in honom som hedersgäst till Bokmässan i Göteborg. Under mässan stod en stol reserverad för Gui Minhai som då hade gripits för andra gången. Frida Edman, chef för bokmässan, säger till Svenska Dagbladet (29/9 2018) att ”stolen kommer att stå tom varje år tills han får möjlighet att medverka, eller väljer av fri vilja att inte komma hit.”³⁰

Innan han frihetsberövades var Gui Minhai själv aktiv i Independent Chinese PEN där han medverkade i aktiviteter för det fria ordet i Kina. Sedan 2016 är han hedersmedlem i Svenska PEN som fortsätter verka för hans frigivning.

FROSTIGA RELATIONER MELLAN KINA OCH SVERIGE

Som första västland att inleda diplomatiska förbindelser med Folkrepubliken Kina år 1950³¹, har Sverige under flera decennier haft en privilegierad ställning i landet. Huruvida Sveriges intention var att bli först med att inleda sådana förbindelser har diskuterats³², men det har ofta slagits mynt av de tidigt etablerade förbindelserna för att betona de mångåriga, goda relationerna länderna emellan. Så sent som 2015 påminde Stefan Löfven i ett tal i Peking om hur stolta vi i Sverige är över att vara först i väst med fulla förbindelser.³³

Men sedan Gui Minhais försvinnande har tonläget påtagligt förändrats: den kinesiska ambassaden i Stockholm har via pressmeddelanden vid upprepade tillfällen utdelat varningar och tillrättavisningar mot svenska journalister och politiker som anklagas för att baktala Kina och det kinesiska rättsväsendet.³⁴ Kinesiska myndigheter har varnat för säkerheten i Sverige och i sociala medier har man irriterat sig över Sveriges bild av sig själv som ett föregångsland vad gäller etik, moral och mänskliga rättigheter.³⁵

Gui Minhai har kommit att bli en symbol för den frostiga relation vi nu ser mellan Kina och Sverige. Den uppmärksamhet som har omgett fallet den senaste tiden har frammanat

starka reaktioner från kinesiska myndigheter – inte minst den kinesiska ambassaden i Stockholm – som vid upprepade tillfällen har uttryckt sitt starka ogillande vad gäller den svenska bevakningen av fallet. Bland annat skriver den kinesiska ambassaden i ett pressmeddelande att den kritik som riktas mot den kinesiska regimen är ”vinklad och lögnaktig” och ”präglad av en politisk agenda”. Ambassaden hävdar att Gui Minhai är en kriminell brottsling, vars brott hanteras i enlighet med kinesisk lag och att Sveriges agerande visar på hur ”svenska myndigheter saknar respekt för Kinas interna angelägenheter samt det kinesiska rättssystemet.”³⁶

Konflikten trappades upp i och med den medialt uppmärksammade incidenten som utspelade sig utanför ett hotell i centrala Stockholm hösten 2018. Tre kinesiska turister avvisades av polis från hotellet där de skulle övernatta, detta efter att ha vägrat lämna hotellobbyn sent på kvällen. Turisterna ska ha anlänt en dag för tidigt och önskade därför sova i lobbyn, något som hotellpersonalen inte tillät. När turisterna vägrade att lämna hotellet tillkallades polis och turisterna eskorterades från platsen under starka protester.³⁷

Händelsen följdes av starka reaktioner från kinesiska myndigheter som anklagar Sverige för att vara en polisstat med bristande rättsäkerhet. Strax efter händelsen gick den kinesiska ambassaden ut med ett pressmeddelande och uppmanade kinesiska turister att inte besöka Sverige på grund av den polisbrutalitet som svensk ordningsmakt uppvisar.³⁸ I en nyhetsnotis daterad den 15 september skriver man att tre kinesiska turister ”brutalt misshandlats av den svenska polisen” och att ”poliserna utsatt kinesiska medborgare för livsfara och brutit mot de grundläggande mänskliga rättigheterna.”³⁹

Sinologen Torbjörn Lodén säger till Dagens Nyheter (17/10 2018) att **de starka reaktionerna av allt att döma beror på Sveriges krav på frigivandet av Gui Minhai och bör förstås mot bakgrund av hans fall.** Om det inte vore för Sveriges bevakning av fallet, hade händelserna inte blivit nyheter överhuvudtaget, menar Torbjörn Lodén. Den kinesiska ambassadens skarpa uttalanden bör betraktas som ett sätt att markera sitt missnöje gentemot Sverige och den uppmärksamhet fallet blivit föremål för. På flera håll förstås uttalandena som en markör – ett sätt att utmåla Sverige som en brutal polisstat som brister i sin förmåga att tillgodose mänskliga rättigheter för att på så sätt visa att Sverige inte är bättre än Kina i detta avseende. Genom att framställa Sverige som en skurkstat, vill den kinesiska regimen visa på det hyckleri man anser att Sverige ägnar sig åt i fallet Gui Minhai.

” *Jag har följt Kina sedan 1968 och kan inte erinra mig att Kina tidigare har attackerat Sverige i så hårda ordalag.*⁴⁰

Händelsen vid hotellet följdes av ett inslag i humorprogrammet Svenska Nyheter, där komikern Jesper Rönndahl raljerar över de kinesiska turisterna. Inslaget, som av många uppfattades som rasistiskt, möttes av starka reaktioner från kinesiska myndigheter. I ett pressmeddelande daterat den 22 september skriver den kinesiska ambassaden i Stockholm bland annat att programmet ”bryter mot mänsklighetens grundläggande moraliska principer.”⁴¹ Den vassa tongången ger oss en bild av hur fallet Gui Minhai utvecklats till en högst politisk fråga och föremål för en uppvisning i överlägsen styrka och makt.

FÖRSVINNANDET

Gui Minhai frihetsberövades för första gången den 17 oktober 2015. Vid tillfället för händelsen befann han sig i sin bostad i Pattaya, Thailand där han brukade tillbringa sina semestrar med familjen. Tillsammans med en okänd man som väntat vid ingången till hans lägenhet, sågs Gui Minhai kliva in i en bil och föras bort från sin bostad.⁴²

Vid tidpunkten för försvinnandet arbetade Gui Minhai på bokförlaget Mighty Current samt bokhandeln Causeway Bay Books. **Försvinnandet är av allt att döma kopplat till den politiska elitens ogillande av litteraturens politiskt känsliga innehåll:** just innan Gui Minhai försvann sägs det att han skrev på en bok med arbetstiteln *The Collapse of Xi Jinping in 2017* som bland annat ska ha innehållit information om presidentens privatliv.⁴³

I sitt sommarprat⁴⁴ (2017) beskriver Gui Minhais dotter, Angela Gui, hur hon tillsammans med sin fars kollega Paul Lee (Lee Bo) påbörjar ett intensivt detektivarbete för att ta reda på vad som hänt. Men den 30 december – drygt två månader efter Gui Minhais kidnappning – försvinner också Paul under mystiska omständigheter.⁴⁵ I ett uttalande efter försvinnandet hävdar han att han frivilligt lämnat Hongkong för att i Fastlandskina bistå vid den polisiära utredningen av Mighty Current.⁴⁶ Strax därefter avsäger sig Paul sitt brittiska medborgarskap.

Inte förrän den andra veckan i januari 2016 – nästan tre månader efter Gui Minhais försvinnande – kallar Utrikesdepartementet upp den kinesiske ambassadören till Stockholm. Mötet tycks inte ha haft önskad effekt. Bara några dagar senare uppträder Gui Minhai i den kinesiska statstelevisionen CCTV där han påstår att han frivilligt återvänt till fastlandet för att avtjäna ett straff för ett trafikbrott han påstås ha begått 2003.⁴⁷ Gui Minhai säger att han ser sig själv mer som kinesisk medborgare – detta trots att han sedan länge av sagt sig sitt kinesiska medborgarskap – än som svensk och ber svenska myndigheter respektera hans beslut om att återvända till Kina.⁴⁸ Uttalandet är av allt att döma fabricerat av kinesiska myndigheter. En månad senare, den 24 februari 2016, får konsulära tjänstemän tillåtelse att besöka Gui Minhai i fängelset för första gången. Han talar om att han frivilligt lämnat Sverige och att han inte önskar någon hjälp från svenska myndigheter.⁴⁹

Efter ytterligare ett av allt att döma påtvingat erkännande den 28 februari, denna gång på den Hongkong-baserade kanalen Phoenix Television, dröjer det sju månader innan svenska myndigheter får besöka Gui Minhai en andra gång. Under besöket möts de konsulära tjänstemännen ännu en gång av budskapet att Gui Minhai inte vill ha någon hjälp från svensk beskickning.⁵⁰

I oktober 2017 nås svenska UD av nyheten från kinesiska myndigheter att Gui Minhai har släppts fri. Han sägs nu ha släppts från fängelset och bosatt sig i en lägenhet nära sin familj i staden Ningbo. Men varken UD eller anhöriga får vidare information, vilket gör att hans frigivning betvivlas. Sannolikt rörde det sig om en form av husarrest, säger Magnus Fiskesjö som menar att Gui Minhai av allt att döma belades med reseförbud och levde under sträng bevakning under den tiden han påstods vara fri. Angela Gui säger till Sveriges Radio (24/10 2017) att ”det inte finns någon information överhuvudtaget om var han finns någonstans. På ett sätt känns läget sämre än förut eftersom man åtminstone tidigare hade en aning om var han befann sig, och det gör man inte nu.”⁵¹

Då det kommit uppgifter om att Gui Minhai uppvisat symtom på den neurologiska sjukdomen ALS⁵² arrangerar den svenska ambassaden att han ska undersökas. På ett tåg från Shanghai till Peking grips Gui Minhai för andra gången. Det är den 20 januari 2018 och han är tillsammans med två svenska diplomater på väg till den svenska ambassaden där han ska genomgå läkarundersökningen. Men när tåget stannar på stationen i Jinan i Shandong-provinsen kliver ett tiotal civilklädda poliser ombord och Gui Minhai är återigen frihetsberövad på oklara grunder. I anslutning till försvinnandet, den 23 januari, kräver Margot Wallström hans omedelbara frigivning.⁵³

Gui Minhai är spårlöst försvunnen till den 9 februari då han framträder på en utannonserad "presskonferens" där han anklagar svenska politiker för att använda honom som "en schackpjäs" för att vinna billiga poäng inför kommande riksdagsval.⁵⁴ Han ber återigen svenska myndigheter att lämna honom ifred och respektera hans beslut om att återvända till Kina. **Med sitt tredje "erkännande" på TV är Gui Minhai den – bland såväl utländska som kinesiska fångar – som flest gånger blivit uthängd och tvingad till erkännande i kinesisk statstelevision.**⁵⁵ Strax innan framträdandet, den 5 februari, riktar Margot Wallström skarp kritik mot Kinas agerande i fallet Gui Minhai och kräver ännu en gång hans frigivning. I uttalandet skriver utrikesministern att "Vi kräver att vår medborgare ges möjlighet att träffa svensk diplomatisk och medicinsk personal och att han frisläpps så att han kan återförenas med sin dotter och familj."⁵⁶ Strax därefter gör EU:s högsta representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik, Federica Mogherini, ett uttalande där hon uttrycker EU:s allvarliga oro över hanteringen av fallet och framhåller att EU stöttar Sverige i arbetet för att få Gui Minhai fri.⁵⁷

Den 8 mars 2018 uppger Margot Wallström att en svensk tillresande läkare nekats att träffa Gui Minhai. Hon skriver att "det kinesiska agerandet är oacceptabelt och bryter tidigare löften om att vår medborgare skall ges möjlighet att få träffa en svensk läkare."⁵⁸ Men knappt ett halvår senare, den 13 augusti, uppger Dagens Nyheter att Gui Minhai besökts av svensk medicinsk personal.⁵⁹ Patrik Nilsson, UD:s presschef, säger till Sveriges Radio (13/8 2018)⁶⁰ att undersökningen genomförts på kinesiskt sjukhus. Uppgifterna, som också återges i Expressen⁶¹, går inte att hitta på regeringens hemsida.

I ett pressmeddelande på den kinesiska ambassadens hemsida den 20 januari 2019 meddelar man att Gui Minhai sitter fängslad i Ningbo, i sydöstra Kina⁶², men om och när ett frigivande kan ske är det ingen som vet.

TYSTANDET AV THE CAUSEWAY BAY FIVE

Två månader innan Paul Lees försvinnande den 30 december 2015⁶³ häktas ytterligare tre förläggare från bokförlaget Mighty Current under ett besök i den sydkinesiska provinsen Guangdong. Lui Bo, delägare i förlaget tillsammans med Gui Minhai, grips av kinesisk säkerhetspolis under ett restaurangbesök i Shenzhen den 15 oktober.⁶⁴ Samma dag försvinner Cheung Jiping från sitt hem i Dongguan och en vecka senare, den 23 oktober, försvinner också Lam Wing Kee och förs från Shenzhen till Ningbo.⁶⁵

I Hongkong – staden som tidigare utgjort en frizon för författare och skribenter – utbryter starka protester och stödmanifestationer hålls för de fem förläggarna som i media hädan-

efter kommer att gå under samlingsnamnet The Causeway Bay Five. Den 10 januari 2016 samlas tusentals demonstranter för att visa sitt stöd för de frihetsberövade förläggarna samt uttrycka sin oro över Kinas ökade inflytande över Hongkong. Fastlandets hantering av de fem förläggarna bekräftar hur Kina kringskär principen om ”ett land, två system”⁶⁶, ett avtal som antogs när Hongkong 1997 införlivades med Kina och som innebär att staden får behålla sin politiska, ekonomiska och rättsliga modell, inklusive oberoende och fri press⁶⁷. Enligt den grundlag som antogs 1997, Basic Law, utlovades Hongkong långtgående självstyre inom i princip alla områden förutom utrikes-, säkerhets-, och försvarspolitik. I grundlagen garanteras att Hongkongs politiska, ekonomiska, sociala och juridiska system ska hållas åtskilda från Fastlandskina fram till 2047.⁶⁸

En rad händelser har de senaste åren väckt oro kring Hongkongs självständighet som av många anses vara hotad. År 2014 ockuperade tusentals demonstranter under namnet Occupy Central delar av Hongkong under drygt två och en halv månad i protest mot fastlandets inblandning i stadens styre. Protestaktionen som kom att gå under namnet *Paraplyrevolutionen* samlade Hongkongbor som gemensamt uttryckte stark oro över självständighetens upplösning.⁶⁹ Samma oro och frustration kom att prägla demonstrationerna den 10 januari 2016: oron över fastlandets inskränkning av Hongkongs utlovade autonomi.

Det fall som orsakat mest upprördhet bland befolkningen är försvinnandet av förläggaren Paul Lee som frihetsberövades efter att ha besökt förlagets lager i Hongkong den 30 december 2015. Det faktum att han av kinesisk säkerhetspolis greps i Hongkong och tvingades över gränsen till Fastlandskina, innebär ett allvarligt brott mot Hongkongs jurisdiktion och ett hot mot stadens självständighet.⁷⁰ **Händelserna har skakat Hongkong i grunden och kommit att innebära en ökad oro för politisk förföljelse och godtycklig arrestering bland stadens befolkning.**

I juni 2016, under sin tid som frihetsberövad, reser en av förläggarna, Lam Wing Kee, tillsammans med kinesisk säkerhetspolis till Hongkong för att hämta sin dator med bokhandels kundregister. Materialet skulle fungera som bevis i kommande rättegång,⁷¹ men Lam Wing Kee lyckas fly och återvänder aldrig till Fastlandskina. Istället utlyser han en presskonferens i Hongkong där han vittnar om sin tid som fängslad. Under presskonferensen uppger Lam Wing Kee bland annat att det erkännande han avgett i kinesisk tv var påtvingat, att allt var ett skådespel i vilket han tvingades spela med. Han berättar att han tvingats öva in de regisserade historierna som förhørsledarna skrivit ihop, för att sedan läsa upp dessa i otaliga omtagningar framför kameran:

” *At that point I made further attempt to ask: what crime had I committed? [...] Several days later, I was asked to write a letter of remorse. Actually I had not committed any crime. I did not know how to write such a letter. Somehow I began like this: "Because I have committed a crime, I now sincerely express regret to the Chinese government ..."* With difficulty I waffled on and managed to fill up an A4 sheet. [...] All the recording of so-called confession was conducted in accordance with the script they gave me which I followed.⁷²

Bland de fyra förläggarna är Lam Wing Kee numera ensam om att ge intervjuer; de övriga tre har av allt att döma skrämts till tystnad och självzensur. Efter den uppmärksammade presskonferensen har Lam Wing Kee fortsatt att öppet kommentera de kinesiska myndigheternas övergrepp och uppmanar fler att våga tala ut om yttrandefrihetens nedmontering i Hongkong.

Peter Dahlin, svensk människorättsaktivist och grundare av organisationen China Action som försåg människorättsadvokater med såväl utbildning som rättslig och ekonomisk hjälp i Kina – som liksom Gui Minhai omhändertogs av kinesisk säkerhetspolis på oklara grunder – vittnar om liknande rättsvidriighet.⁷³ I januari 2016 publicerar den kinesiska statstelevisionen CCTV en intervju med Peter Dahlin där han erkänner att han har begått brott i Kina. Peter Dahlin uppger senare för Sveriges Television att vittnesmålet var fabricerat: han hade tvingats erkänna brott han aldrig begått.⁷⁴ Den 25 januari, 22 dagar efter gripandet, släpps Peter Dahlin fri.

De falska vittnesmålen kom att innebära en starkt övertygelse om att även Gui Minhais erkännanden var fabricerade. Nu kunde man ställa utom rimligt tvivel att hans uttalande på kinesisk statstelevision var en föreställning regisserad av kinesiska myndigheter.

VARFÖR GUI MINHAI?

Idag är fyra av fem förläggare ”fria”. Paul Lee, Cheung Jiping och Lui Bo släpptes i mars 2016.⁷⁵ Samtliga har av allt att döma skrämts till tystnad och lever idag under hård bevakning av den kinesiska regimen. I samband med återkomsten till Hongkong kontaktade förläggarna polisen för att lägga ned undersökningarna kring deras respektive försvinnanden och avsåg sig samtidigt all hjälp från Hongkongs myndigheter.

Men Gui Minhai hålls kvar av kinesiska myndigheter. Varför är just Gui Minhai intressant att behålla? Vad är det som skiljer hans fall från de övriga fyra som gör att den kinesiska regimen väljer att hålla honom kvar? Att Gui Minhai var den mest framträdande bland de fem förläggarna på Mighty Current, kan inte vara den enda förklaringen.

Jojje Olsson menar att det från början handlade om att från kinesiskt håll statuera ett exempel. Mighty Current var det största och mest framträdande bokförlaget i Hongkong som fokuserade på regimkritisk litteratur. Gripandena fungerade som ett sätt att statuera exempel för omgivningen: detta är vad som sker om du kritiserar den kinesiska regimen. Att man valde att gripa två personer med utländskt medborgarskap är inte heller någon slump, menar Jojje Olsson. På så vis visar den kinesiska regimen att inte ens ett utländskt medborgarskap kan skydda dig om du visar ovilja att samarbeta med den kinesiska staten.⁷⁶

Det faktum att Gui Minhai arresterades i Thailand är av stor betydelse och gör att hans fall skiljer sig från de andra, menar Magnus Fiskesjö. Att kinesisk säkerhetspolis utför ett gripande – dessutom av en utländsk medborgare – utanför Kinas gränser är anmärkningsvärt och är att betrakta som ett nytt uppträdande från kinesiskt håll, menar han. De anmärkningsvärda och uppenbart lagvidriga omständigheterna kring frihetsberövandet är sannolikt det som förklarar att Gui Minhai idag anklagas för att sitta på statshemligheter. En förklaring till att man väljer att hålla kvar honom, tror Magnus Fiskesjö, är att kinesiska myndigheter i största möjliga mån vill undvika att han vittnar om dessa omständigheter.⁷⁷

DEL 2.

KINA: SUPERMAKTEN OCH DEN KRYMPANDE FRIHETEN

ANSPRÅK PÅ ROLLEN SOM VÄRLDENS FRÄMSTA SUPERMAKT

I en artikel i Dagens Nyheter (26/6 2016) uppmärksammar Angela Gui det maktspel som Gui Minhai på många sätt blivit en symbol för. Hon skriver ”Min fars kidnappning från Thailand till Kina kan beskrivas som en människorättsfråga, men lika gärna som en fråga om suveränitet.”⁷⁸ Angelas ord påminner oss om det faktum att Gui Minhai kommit att användas som en spelpjäs i en maktkamp där ett frisläppande skulle innebära att den kinesiska regimen tvingas erkänna sin förlorade stolthet och maktfullkomlighet.

Sedan Xi Jinping trädde till makten 2013 som president för Folkrepubliken Kina, har regimen anspråk på rollen som suverän stormakt blivit allt tydligare. Vid tillträdet som Generalsekreterare för Kinas kommunistiska parti 2012 lanserade Xi Jinping visionen *Den kinesiska drömmen*, byggd på idén om Kina som världens främsta supermakt – såväl ekonomiskt och politiskt som kulturellt. Visionen anspelar förstås på USA:s nationalmyt The American Dream, men handlar inte om liberalismens upphöjning av individens självförverkligande utan om den kinesiska nationen och gemenskapens pånyttfödelse.

Vid den 19 partikongressen 2017 framhöll Xi Jinping att Kina redan ”stod starkt i Östasien” och att det nu var dags för Kina ”att inta huvudscenen i världen och ge större bidrag till mänskligheten”.⁷⁹ Genom att bli ett föregångsland vad gäller såväl industri och teknik som miljöfrågor, är målet att återupprätta landets storhet och göra sig oberoende av västvärlden. Att Kina inte längre vill betraktas som ett land för Väst att hunsa med framgång i flera av de pressmeddelanden som den kinesiska ambassaden publicerat under våren:

” *China is an independent sovereign state. It is no longer the country back in the second half of the 19th century that was bullied and dictated by Western powers.*⁸⁰

Ett ökat inflytande över världsekonomin utgör en grundläggande del i drömmen om den återupprättade supermakten. Genom biljoninvesteringar i infrastrukturprojekt världen över, ämnar den kinesiska regimen göra Kina till världens ledande nation på ekonomins område. Det enorma infrastrukturprojektet One Belt One Road (OBOR) – som vid sidan av anti-korruptionskampanjen utgör Xi Jinpings signaturprojekt – påbörjades 2016 och är med nya vägar och järnvägar ämnad att finansiellt binda samman Kina med resten av världen. Den nya Sidenvägen, vars havsförbindelser sträcker sig från Kinas östkust till Medelhavet via Malackasundet, Pakistan, Afrikas östkust och Röda havet, har blivit en symbol för den kinesiska regimen's väldiga ambitioner.

Med ett allt mer dysfunktionellt USA och ett splittrat Europa, är det inte så förvånande att Kina höjer sin profil. Xi Jinping har vid flera tillfällen utmålat Kina som ett alternativ till USA – inte minst när det gäller klimatfrågan. När USA genom president Trump drog sig ur Parisavtalet öppnade sig en möjlighet för Kina att inta rollen om ledande klimatnation. På samma sätt har Kina gärna betonat att man som ansvarstagande stormakt ersätter det allt mer protektionistiska USA när det gäller globalisering och frihandel.⁸¹

Den kinesiska drömmen gör även anspråk på ideologisk och kulturell suveränitet. I sin kritik mot den västerländska demokratimodellen gör den kinesiska regimen anspråk på att sprida den socialistiska idétraditionen till omvärlden. Under partikongressen 2017 framhåller Xi Jinping att Kina nu ska sprida sin ideologi över världen på ett mer aktivt sätt än tidigare.⁸² Påverkansarbetet sker till stor del genom att vända sig till den kinesiska diasporan, säger Jojje Olsson.⁸³ En av avdelningarna inom kommunistpartiet, *tongzhanbu*, på svenska Centralkommitténs avdelning för enhetsfronten, har som främsta funktion att rekrytera utländska ”vänner” i utlandet samt uppmana kinesiska medborgare utomlands att verka för den kinesiska regimens intressen.⁸⁴ Xi Jinping har beskrivit Enhetsfronten som kommunistpartiets ”magiska vapen” för att sprida dess inflytande i världen.⁸⁵

EN NYNATIONALISTISK STRATEGI

Enligt Magnus Fiskesjö kan man förstå de kinesiska myndigheternas hantering av både Paul Lee och Gui Minhai – båda med utländska medborgarskap – som en del av regimens nynationalistiska strategi. I betraktandet av de båda förläggarna som tillhörande den kinesiska gemenskapen, tillåts den kinesiska regimen kräva att de förbinder sig med och visar lojalitet mot den kinesiska nationen, menar Magnus Fiskesjö.⁸⁶

Den av Xi Jinping formulerade kinesiska drömmen bygger till stor del på en nationalistisk idé om den kinesiska etniciteten som överlägsen. Xi Jinping vill som ingen kinesisk ledare sedan Maos tid konstruera en gemensam kinesisk identitet som – trots Kinas etniska mångfald – är starkt hankinesisk.⁸⁷ Utmärkande för den kinesiska nationalismen är tanken om att alla människor med kinesiskt påbrå inkluderas i landets gemenskap. Av den kinesiska staten betraktas alla människor med rötter i Kina – även i andra eller tredje led – som kinesiska medborgare.⁸⁸ Även de som sedan länge är bosatta i utlandet och som avsagt sig sitt kinesiska medborgarskap, vill den kinesiska staten betrakta som kinesiska medborgare. De vill avkräva lojalitet och att de verkar för kinesiska intressen fast de inte är medborgare, säger Magnus Fiskesjö.⁸⁹

” *In a speech in 2014 he [Xi Jinping] set his sights even wider: “Generations of overseas Chinese never forget their home country, their origins or the blood of the Chinese nation flowing in their veins. [...] Even ethnic Han whose families left for other countries generations ago are often regarded as part of a coherent national group, both by China’s government and people.”⁹⁰*

Det inte är ovanligt att den kinesiska regimen ignorerar andra medborgarskap om personen i fråga är av kinesiskt ursprung. Detta är fallet för både Paul Lee och Gui Minhai som offentligt tvingats definiera sig som uteslutande kinesiska medborgare och ta avstånd från sitt brittiska respektive svenska medborgarskap. Magnus Fiskesjö menar att de framtvingade uttalandena är en del av regimen's nynationalistiska strategi där man genom att frånta individerna rätten att själva definiera sin nationella identitet, tvingar in dem i den kinesiska kulturella och etniska gemenskapen, till vilken man är bunden för all framtid.

” *De [kinesiska regimen] erkänner inte att en person av kinesiskt ursprung istället kan vilja vara en lojal medborgare i ett annat land.*⁹¹

DET STÄRKTA SJÄLVFÖRTROENDET

Att den kinesiska regimen's självbild stärkts de senaste åren, råder det inget tvivel om, menar Jojje Olsson.⁹² De senaste händelserna kring mötet med ambassadör Anna Lindstedt i Stockholm, liksom den kinesiska ambassadens aggressiva pressmeddelanden, är att betrakta som ett led i utvecklingen mot ett allt starkare självförtroende.

Ulrika Engström instämmer i bilden av Kina som en stormakt med ett påtagligt ökat självförtroende. Hanteringen av Gui Minhai och Peter Dahlin visar hur den kinesiska regimen's tonläge påtagligt förändrats, menar hon.⁹³ **Magnus Fiskesjö framhåller att det offensiva agerandet i fallet Gui Minhai utgör en del i en större förändring och menar att den stormaktsarrogans som regimen uppvisar kommer ur landets stärkta ekonomiska ställning.**⁹⁴

Kinas ekonomi svarar för en fjärdedel av tillväxten i världsekonomin⁹⁵ och har under de senaste 25 åren vuxit oavbrutet med omkring 10 procent årligen.⁹⁶ I takt med ett ökat BNP har också Kinas självförtroende vuxit vad gäller möjligheterna att utmana den rådande ekonomiska världsordningen. Det hårda klimat och vassa tonläge vi ser sedan Xi Jinping trädde till makten, tror Magnus Fiskesjö är ett resultat av det stärkta självförtroende som kommit av den ekonomiska makten. Genom biljoninvesteringar i utlandet har den kinesiska regimen tillskansat sig en självsäkerhet och arrogans som låter omvärlden veta att man inte tillåter någon annan att sätta agendan, menar han. Det är denna självsäkerhet som gör det möjligt att hålla Gui Minhai fortsatt fängslad, tror Magnus Fiskesjö:

” *Jag kan tänka mig att den kinesiska regimen håller honom kvar av ren princip för att visa att de inte behöver ge efter för någonting. Det handlar om att visa vem som bestämmer.*⁹⁷

NEDMONTERING AV MÄNSKLIGA FRI- OCH RÄTTIGHETER

Det tycks som att det ökade självförtroendet hos den kinesiska regimen kommit med en växande nonchalans inför mänskliga fri- och rättigheter. Allt för ofta får vi ta del av vittnesmål om bristande hänsyn till dessa grundläggande demokratiska principer. Amnesty Internatio-

nals årsrapport från 2018 som redogör för tillståndet för mänskliga rättigheter världen över, beskriver utvecklingen i landet som mycket allvarlig.⁹⁸ I rapporten uttrycks särskild oro för den ökande kontrollen av medier och internet, en metod flitigt tillämpad av partistaten för att komma åt oppositionella tendenser i landet.

De internationella organisationerna ger en samstämd bild av Kina som ett land vars utrymme för grundläggande mänskliga fri- och rättigheter krymper allt mer. År 2019 gavs Kina bottenbetyg av den oberoende organisationen Freedom House som varje år rankar världens länder i ett "frihetsindex" över politiska och medborgerliga rättigheter. Enligt organisationens rankning innebär Kinas 11 poäng av 100 att landet definieras som "ej fritt."⁹⁹ I sin rapport gällande Kina skriver Freedom House bland annat att "Kinas auktoritära regim blivit allt mer repressiv de senaste åren" och att Kommunistpartiet stärker sin kontroll över medierna, internet, universitet, företag och civilsamhällesorganisationer och "undergräver sin redan bristande rättsstat."¹⁰⁰ I sin årsrapport från 2015 framhåller Human Rights Watch att Kinas nya ledning under Xi Jinping "iscensatt en särskilt hård attack mot grundläggande mänskliga rättigheter [...] med ett ursinne som saknar motsvarighet på senare år."¹⁰¹

Magnus Fiskesjö instämmer i den dystra beskrivningen och menar att situationen för mänskliga rättigheter har försämrats betydligt under Xi Jinpings tid vid makten. Sedan hans tillträde som president 2013 har det skett en omsvängning där regimen gått allt hårdare åt oliktankande och utrymme för alternativa kulturyttringar minskat. Innan massakern vid Himmelska fridens torg 1989 var stämningen betydligt mer optimistisk, menar Magnus Fiskesjö. Även om censuren var utbredd under 80- och 90-talen är situationen för det fria ordet påtagligt försämrad:

”*Idag får man inte tala om massakern vid Himmelska fridens torg. Man får heller inte tala om demokrati som var kravet då.*¹⁰²

På 2019 års pressfrihetsindex hamnar Kina på plats 177 av 180¹⁰³ och enligt Freedom House är Kina det land med världens mest sofistikerade system för censur, inte minst på internet.¹⁰⁴ Yttrandefriheten som garanteras av författningen tillsammans med åsikts- och tryckfrihet¹⁰⁵, tycks inte gälla för den oppositionella opinionen – den respekteras bara när orden som formuleras verkar till fördel för partistatens intressen. Det finns många exempel på detta. På ett symposium i Peking hösten 2014 uppmanade Xi Jinping författare och andra kulturpersonligheter att producera "moralisk konst" och inte "förlora sig själva i marknadens vågor och gå vilse, utan fråga sig vem de borde tjäna". Konstens syfte var att sprida "kinesiska värden" och verka för den kinesiska regimens intressen.¹⁰⁶

Det finns en lång rad FN-konventioner gällande mänskliga rättigheter som Kina både har undertecknat och ratificerat, däribland FN:s barnkonvention. Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter har dock – betecknande nog – aldrig ratificerats.¹⁰⁷ Sedan Xi Jinping kom till makten märks en upptrappning i förföljelserna mot civilsamhället och den allvarliga bristen på rättsäkerhet är påtaglig.¹⁰⁸ Ironiskt nog har kommunistpartiet under lång tid särskilt betonat vikten av ett väl utformat rättsväsende. Vid centralkommitténs tredje

plenium 2013 ingick exempelvis en resolution som bland annat handlar om att ”flytta fram uppbyggnaden av Kinas rättssystem” och vid upprepade tillfällen har Xi Jinping framhållit att landet ska utveckla en ”oberoende” rättsstat.¹⁰⁹ Bakom de fina formuleringarna kvarstår dock det faktum att det kinesiska rättsväsendet inklusive landets säkerhetsapparat är direkt underordnat partistaten. Magnus Fiskesjö framhåller att det idag är kommunistpartiet som utgör den ytterst dömande makten och att den tidigare formulerade ambitionen om att utforma en rättsstat tycks gått förlorad:

”*Som jag ser det har man övergett det arbete man gjorde tidigare för att försöka upp-
rätta något som liknar ett rättssystem. Det är en slags terrorregim som är så långt
ifrån en rättsstat man kan tänka sig.*”¹¹⁰

Systemets allvarliga inneboende brister illustreras bland annat av lagen om ”hot mot statens säkerhet” – ”endangering state security” (ESS), ett brott som bland annat svensken Peter Dahlin anklagades för. Lagen med dess vagt formulerade brott som ”subversiv” och ”splittrande” verksamhet ger påtaglig risk för godtycklig tillämpning.¹¹¹ År 2015 antogs en ny säkerhetslag som innebär utökade befogenheter för rättsväsendet att rubricera uppmärksammande av brott mot mänskliga rättigheter som hot mot den nationella säkerheten. FN har kritiserat lagen för att vara svepande med godtyckliga definitioner som underlättar för ytterligare restriktioner av mänskliga rättigheter men kinesiska myndigheter avfärdar kritiken som ”oprofessionell.”¹¹²

Den godtycklighet som genomsyrar det kinesiska rättssystemet bidrar till en grundläggande bild av Kina som ett land styrt med lagar (”rule by law”), men utan rättsäkerhet (”rule of law”). Det faktum att grundläggande rättigheter som yttrande-, tryck-, mötes- och religionsfrihet står inskrivna i grundlagen, men inte respekteras och efterlevs, innebär att de viktigaste förutsättningarna saknas för den civila befolkningen i landet.

Även om Kina fortfarande blir föremål för kritik från enskilda länder liksom internationella sammanslutningar (senast i april 2019 uppmanade EU att släppa Gui Minhai fri)¹¹³ gällande bristen på respekt för mänskliga fri- och rättigheter, är det många som vittnar om ledande demokratiers ovilja att kritisera den kinesiska regimen i dessa frågor. I en rapport av The European Think Tank Network, *Mapping Europe–China Relations* (2015) framhålls att genomgripande för samtliga EU-länder är att alla kompromissat vad gäller kritiken av brist på grundläggande mänskliga fri- och rättigheter för att kunna utveckla sin ekonomiska relation med Kina.¹¹⁴ Detta är en oroväckande utveckling, som Sverige inte bör ingå i, säger Jojje Olsson.

”*Respekten för de mänskliga rättigheterna borde väga tyngre för ett land som Sverige
som gärna talar om en demokratisk offensiv.*”¹¹⁵

DEL 3.

FALLET GUI MINHAI: KONSULÄR FRÅNVARO OCH EN PÅTAGLIG TYSTNAD

NEKANDE AV KONSULÄRT BISTÅND

Sedan Gui Minhai försvann första gången i oktober 2015, har Kina vid upprepade tillfällen nekat honom konsulärt bistånd från svenska myndigheter. I januari 2016, tre månader efter Gui Minhais försvinnande, noterar den svenska ambassaden i Peking hur Kina återkommande nekar svenska myndigheter möjligheten att besöka eller tala med Gui Minhai.¹¹⁶ **Det är först i februari 2016, drygt en månad efter hans första uttalande i kinesisk stats-television, som svenska diplomater får tillåtelse att besöka honom för första gången.** Under mötet avsäger han sig all hjälp från svenska myndigheter.¹¹⁷

Efter mötet nekas Gui Minhai återigen konsulär hjälp under flera månader. I juni 2016 noterar Helena Storm, Sveriges generalkonsul i Hongkong, att Sveriges begäran om konsulärt tillträde till Gui Minhai nekats av kinesiska myndigheter.¹¹⁸ Först i september samma år beviljas UD ett andra besök. Även denna gång avsäger sig Gui Minhai hjälp från svenska myndigheter.¹¹⁹

Paul Lee som försvann ett par månader efter Gui Minhai, har utsatts för liknande behandling av kinesiska myndigheter. Trots hans brittiska medborgarskap nekades brittiska konsul tillträde under hela hans tid i häktet.¹²⁰ Den kinesiska rättsosäkerheten drabbade även Peter Dahlin som efter sitt gripande nekades konsulär hjälp under tretton dagar. Fångvaktarna tillstod hans rätt till kontakt med svensk beskickning, men hävdade bestämt att de hade rätt att skjuta upp en sådan kontakt så länge som de fann nödvändigt.¹²¹

Av allt att döma har kinesiska myndigheter begränsat Gui Minhais tillgång till konsulära kontakter med svenska myndigheter i syfte att göra honom mer samarbetsvillig. Denna hantering strider uppenbart mot flera av de föreskrifter som fastslås artikel 36 i FN:s Wienkonvention om konsulära förbindelser som ratificerats av Kina.

WIENKONVENTIONEN OM KONSULÄRA FÖRBINDELSER

Vid FN:s konferens om diplomatiska förbindelser 1961 antogs ett fördrag gällande diplomatiska kontakter samt privilegier och immunitet för diplomatiska beskickningar. Frånsett ett fåtal bilaterala och regionala överenskommelser, hade det diplomatiska områdets föreskrifter gällande dessa frågor sedan 1815 vilat på sedvanerätt och "courtoise."¹²² Nu skulle man gemensamt formulera formella och protokollära bestämmelser om de diplomatiska förbindelsernas organisation. Fördraget kom att gå under namnet *The Vienna Convention on Diplomatic Relations* (VCDR), på svenska *Wienkonventionen om diplomatiska förbindelser*.

Två år därpå, 1963, sammanträdde 92 stater för ytterligare en konferens i Wien, denna gång med fokus på de konsulära förbindelserna. Vid konferensen antogs vad som senare kom att anses vara ett av FN:s viktigaste fördrag utformat under efterkrigstiden.¹²³ *Wienkonventionen om konsulära förbindelser* (VCCR) har sedan dess antagande 1963 ratificerats av sammanlagt 179 nationer – däribland Kina, USA, Storbritannien och Sverige.¹²⁴ Fördraget har bidragit till att säkerställa utländska medborgares rättigheter under frihetsberövande och betraktas idag som internationell sedvanerätt.¹²⁵

Artikel 36 är av störst intresse i detta sammanhang. Där beskrivs förordningarna kring de konsulära förbindelserna med den sändande statens medborgare. Artikeln framhåller klart och tydligt att den sändande statens medborgare som blivit anhållen eller fängslad, har rätt att bli informerad om dennes rättigheter till konsulärt bistånd. Om den häktade eller fängslade efterfrågar konsulärt bistånd från sändarstaten, är mottagarstaten skyldig att underlätta konsulärt tillträde ”utan dröjsmål” säger föreskriften. I artikel 36 kan man läsa som följer (min fetstil):

- 1) För att fullgörandet av konsulära uppgifter i förhållande till medborgare i den sändande staten skall underlättas:
 - a) skall konsulater ha **frihet att meddela sig med medborgare i den sändande staten och besöka dem. Medborgare i den sändande staten ska ha samma frihet att meddela sig med och att besöka denna stats konsulater;**
 - b) skall vederbörande myndigheter i den mottagande staten, när en medborgare i den sändande staten inom konsultsdistriktet anhålls, sätts i fängelse eller i häkte i avvaktan på rättegång eller tas i förvar på något annat sätt, utan dröjsmål underrätta konsulatet, om han begär det. Varje till konsulatet ställt meddelande från den som anhållits, fängslats, häktats eller tagits i förvar skall också vidarebefordras av nämnda myndigheter utan dröjsmål. Myndigheterna skall utan dröjsmål upplysa honom om hans rättigheter enligt detta moment;
 - c) **skall konsulater ha rätt att besöka en medborgare i den sändande staten som är fängslad, häktad eller tagen i förvar, att samtala och brevväxla med honom och att ombesörja att han får rättsligt biträde. De skall likaledes ha rätt att besöka en medborgare i den sändande staten som är intagen i fängelse eller förvar inom deras distrikt för verkställighet av en dom. Konsulater skall dock avstå från att ingripa till förmån för en medborgare som fängslats, häktats eller tagits i förvar, om han uttryckligen motsätter sig sådant ingripande.**¹²⁶

Den tredje punkten (1)(c) i artikel 36 tycks avgörande för Gui Minhai, som – i likhet med Peter Dahlin och Paul Lee – av allt att döma pressats att avsäga sig stöd från svensk beskickning. Givet vad som är allmänt känt om fallet, har Gui Minhais rättigheter i detta avseende kränkts vid upprepade tillfällen.¹²⁷ Under förutsättning att kinesiska myndigheter pressat Gui Minhai att avsäga sig sin konsulära besöksrätt, är Kina den första staten att kringgå Wienkonventionens förordnanden gällande konsulärt bistånd.¹²⁸

SVERIGES AGERANDE

Den svenska regeringens agerande i fallet Gui Minhai har kritiserats från flera håll sedan försvinnandet 2015. I Expressen (1/4 2018) riktar Karin Olsson kritik mot den svenska politikens försök att spela ned Sveriges möjligheter att hjälpa Gui Minhai. Sveriges agerande beskrivs som lamt och jämförs med Tyskland som ”vägrat huka sig” för Kinas villkor.¹²⁹ Kurdo Baksi kritiserar Margot Wallström i SvD (14/2 2019) för att ännu inte ha besökt Gui Minhai i fängelset och menar att det framstår som att Sverige inte gör tillräckligt för att få honom fri.¹³⁰ I Expressen (22/2 2019) konstaterar Csaba Perlenberg att utrikesministern än en gång valt att inte omnämna Gui Minhai i regeringens utrikesdeklaration (2018 nämns han inte heller)¹³¹ och i Jojje Olssons bok *De kidnappade Kinasvenskarna* (2018) framhålls att såväl EU, USA och Storbritannien gjorde tydliga ställningstaganden för de anhållna förläggarna långt innan Sverige – detta trots att en av de frihetsberövade är svensk medborgare.¹³²

I regeringens utrikesdeklaration som lades fram i februari 2019 ägnar utrikesministern ett kortare stycke om Kinas växande roll i världen och poängterar att denna medför ett ökat ansvar att efterfölja de mänskliga rättigheterna. Situationen för demokrati och mänskliga rättigheter i Kina beskrivs som mycket allvarlig och man skriver att regeringen arbetar med att ta fram en Kinastrategi. Men Gui Minhai omnämns alltså inte. Istället talas det i generella termer om konsulära ärenden utomlands:

” Utrikesförvaltningen hanterar flera konsulära ärenden. Vissa av dem är politiskt svåra. De flesta hjälps i tysthet. Vi agerar alltid med deras bästa för ögonen. Arbetet med att hjälpa svenskar i nöd utomlands pågår dygnet runt, årets alla dagar.”¹³³

En del av kritiken handlar om den svenska regeringens hantering av fallet Gui Minhai som ett utslutande konsulärt ärende, snarare än ett politiskt fall. Michael Caster, forskare och människorättsadvokat med fokus på Kina, framhåller att det inte finns någon anledning för Kina att möta omgivningens krav om fallet enbart hanteras som ett konsulärt ärende. Michael Caster påpekar att Sveriges hantering av fallet som enbart konsulärt, har försvårat för såväl EU som andra länder att agera i frågan:

” Their failure [Sweden] has been treating this as a simple consular issue [...]. Without political ramifications, China has little reason to give concessions. This has prevented other countries and the EU from pursuing more active or public measures.”¹³⁴

VAD BORDE SVERIGE GÖRA?

Det är väl känt att den kinesiska regimen helst inte förhandlar med internationella samslutningar i politiskt känsliga frågor: det ligger i den kinesiska diplomatins strategi att lösa tvistefrågor bilateralt och avstå från multilaterala överenskommelser med andra länder. Denna hållning är inte minst påtaglig i Kinas agerande i sydkinesiska havet, påpekar Jojje

Olsson. Snarare än att behandla frågan i internationella sammanhang, hanteras konflikterna genom bilateral dialog. På så sätt kan regimen sätta större press på det enskilda landet och utnyttja sin överlägsna storlek till fullo, menar Jojje Olsson.¹³⁵

I arbetet för att få Gui Minhai fri, menar såväl Jojje Olsson, Ulrika Engström och Magnus Fiskesjö att **Sverige borde söka stöd inom EU och sätta multilateral press på Kina**. Jojje Olsson framhåller att det finns forum för ett sådant samarbete. I februari 2018 meddelade Tysklands ambassadör i Kina, Michael Clauss, att Tyskland, tillsammans med övriga europeiska länder med representation i Peking, står bakom Sverige i uppmaningen om frigivning. Men Sverige har inte med självklarhet tackat ja till ett samlat europeiskt krafttag. Istället har man svarat med tveksamhet, något som förvånar Magnus Fiskesjö.

” *Sverige borde ha agerat tillsammans med EU från början genom att tala om Gui Minhai som en EU-medborgare. På så sätt hade fallet blivit en europeisk angelägenhet.*¹³⁶

Vidare menar Magnus Fiskesjö att den svenska regeringen borde ställa in officiella besök och neka kinesiska representanter att komma till Sverige, samt införa ekonomiska sanktioner mot Kina. Även om ekonomisk vedergällning med största sannolikhet inte påverkar Kina, skulle det vara en viktig markering från svenskt håll, säger han.

” *Jag tycker att vi borde skära ned på de ekonomiska utbytena. Vi kan inte bara ha business as usual.*¹³⁷

I en intervju för Sveriges Radio (14/2 2018)¹³⁸ i anslutning till 2018 års utrikesdeklaration framhåller utrikesminister Margot Wallström att ekonomiska sanktioner är ”fel väg att gå” med argumentet att ”Sverige är en så liten spelare” vars agerande inte skulle utgöra någon stor skillnad för Kina. Enligt Jojje Olsson är ett sådant uttalande just vad kinesiska myndigheter vill höra. Att Sverige bekräftar Kinas maktfullkomlighet och erkänner bilden av Sverige som en liten spelare vid sidan av den överlägset större spelaren Kina, ligger i linje med Kinas strategi och riskerar att underminera Sveriges chanser att få Gui Minhai fri.¹³⁹ Uttalandet legitimerar dessutom UD:s lågmälda arbete – de tysta förhandlingarna.

TYST DIPLOMATI – FUNGERAR DET?

Quiet diplomacy; stille diplomatie; diplomatie discrète – på svenska passande nog översatt till *tyst diplomati*. Den engelska liksom den franska och tyska benämningen speglar den tysta diplomatins lågmälda och diskreta förfaringsätt. Den svenska översättningen kan tyckas missvisande, då metoden syftar till just diskreta förhandlingar, snarare än tysta. Men den svenska beteckningen illustrerar de senaste årens diplomatiska förhandlingar med Kina tämligen väl: Sveriges dialog med den kinesiska regimen har den senaste tiden präglats av en påtaglig tystnad. Den svenska regeringen fortsätter att ihärdigt hänvisa till denna lågmäld-

het som det bäst lämpade sättet att nå framgång i känsliga frågor¹⁴⁰; men många, inklusive Svenska PEN, frågar sig vad denna tystnad innebär för fallet Gui Minhai.

Tyst diplomati är ett ämne som både hyllas och kritiseras. Ambassadörer och andra verkamma inom diplomatins område menar att metoden utgör ett starkt och effektivt verktyg i diplomatiska förhandlingar och betraktas av många som den bäst lämpade vägen i hanteringen av känsliga frågor. Under sin tid som diplomat betraktade bland andra Dag Hammar-skjöld den tysta diplomatin som ett effektivt sätt att behandla internationella konflikter:

” *Bakom stängda dörrar väger den mänskliga faktorn tyngre och förtroliga meningstbyten är möjliga över eljest omöjliga gränser.*¹⁴¹

I boken *Options and techniques for quiet diplomacy* (2006) beskriver författarna Craig Collins och John Packer den tysta diplomatin som en diskret förhandlingsmetod där ”målet är att skapa en förtroendeingivande miljö där parterna, utan press, kan väga intressen mot varandra och beakta olika lösningar. Att förhandlingarna sker utanför allmänhetens insyn förebygger risken att det skulle uppstå en låsning eller att någon part offentligt behöver tappa ansiktet.”¹⁴² Författarna skriver hur den tysta diplomatin såväl i ett förebyggande skede som i en reaktion till en direkt kris, kan angripa både den underliggande och omedelbara faktorn till konflikt. I länder där yttrandefrihet och andra mänskliga rättigheter inte efterlevs, kan offentliga utspel rent av vara kontraproduktiva och skapa problem för de personer som berörs. Vidare menar förespråkare att det finns en missuppfattning om att den tysta diplomatin skulle vara passiv; tvärtom kan aktivitetsnivån bakom den tysta diplomatins kulisser vara mycket hög, utan att det märks utåt. Margot Wallström säger bland annat i en intervju med Sveriges Radio (14/2 2018) att tyst diplomati inte betyder att man är passiv, utan att man arbetar på många olika spår.¹⁴³ **Men frågan är hur tyst den tysta diplomatin kan vara innan den upphör att alls vara diplomati?**

När FN:s råd för mänskliga rättigheter under UPR (Universal Periodic Review) i november 2018 behandlade situationen i Kina, fick den kinesiska regimen hård kritik från flera medlemsländer.¹⁴⁴ UPR är en funktion i FN:s MR-råd där medlemsländer granskar varandras efterlevnad av mänskliga rättigheter och betraktas av många som den viktigaste återkommande granskande funktionen inom FN. Medlemsländerna granskas vart fjärde år, i syfte att belysa problem och öppna för dialog och uppföljning på ett konkret sätt. Kina blev under mötet föremål för en tuff utfrågning gällande landets godtyckliga gripanden, alarmerande brist på yttrande- och pressfrihet och förföljelsen av människorättsaktivister och humanjurister. Fallet Gui Minhai togs också upp under granskningen, bland annat av USA och Schweiz. **Men inte av Sverige.**

”Vad händer med svenske Gui Minhai, ska det göras en öppen och oberoende utredning av omständigheterna kring de försvunna förläggarna?” löd frågan från de schweiziska representanterna,¹⁴⁵ samtidigt som Sverige stod tysta. Att länder som USA och Schweiz tar upp fallet Gui Minhai, samtidigt som svenska diplomater avstår från att yttra sig, kan anses anmärkningsvärt. Magnus Fiskesjö är en av dem som riktar kritik mot den svenska tystnaden. Han

menar att förtegenheten bland annat bör förstås mot bakgrund av Sveriges ekonomiska förbindelser med Kina:

” *I och med att det finns en stor handel mellan Kina och Sverige, tänker sig nog officiella företrädare för Sverige noga för innan de kritiserar Kina.*¹⁴⁶

I 2019 års utrikesdeklaration kan man läsa att UD:s ”arbete med att hjälpa svenskar i nöd utomlands pågår dygnet runt, årets alla dagar.”¹⁴⁷ Magnus Fiskesjös förhoppning är att detta stämmer. Men han är samtidigt kritisk. De senaste händelserna kring ambassadör Anna Lindstedt, tyder på att UD:s arbete faktiskt inte leder någonstans. Det faktum att ambassadören ”tog saker i egna händer” menar Magnus Fiskesjö visar på resultatlösheten i den svenska regeringens hittills tillämpade tysta diplomati.

” *Man säger att man arbetar med det här dagligen, men i själva verket kommer man ingenstans.*¹⁴⁸

Ulrika Engström är av uppfattningen att svenska UD har arbetat hårt och kontinuerligt med fallet Gui Minhai, men frågan är om arbetet utförts med rätt strategi. ”Sverige är ett litet land med lite att sätta emot och mycket att förlora. Här är den tysta diplomatin kanske inte längre den mest gynnsamma metoden”, säger Ulrika Engström. Här menar hon att det är viktigt att den svenska regeringen ser Gui Minhais fall ur ett större perspektiv och tar ett antal aktiva beslut som även fungerar långsiktigt.

” *Mycket tyder på att vi nu går in i en ny tid för de svensk-kinesiska relationerna där Kina har en betydligt mer aggressiv framtoning. Vad är Sveriges svar på det? Vad sätter vi emot och vem tar vi hjälp av?*¹⁴⁹

Den tysta diplomatin har i vissa fall visat sig framgångsrik. Martin Schibbye och Johan Persson som 2011 greps i Etiopien, misstänkta för terrorbrott, frigavs delvis med hjälp av den tysta diplomatins kraft. I boken *Tyst Diplomati* (2014) beskriver Sveriges dåvarande ambassadör i Addis Abeba, Jens Odlander, vikten av diskretion i fallet Schibbye och Persson. Men som Jojje Olsson påpekar i sin bok *De kidnappade Kinasvenskarna* fick fallet samtidigt stor medial uppmärksamhet och gick från att behandlas som ett strikt konsulärt ärende till en storpolitisk fråga som ambassadören själv arbetade med.¹⁵⁰ Martin Schibbye och Johan Persson fick också möjlighet att träffa ambassadören personligen, en möjlighet som Gui Minhai upprepade gånger nekats. Istället var det konsulära tjänstemän som träffade Gui Minhai under de två korta möten som hölls under 2016.¹⁵¹ Anledningen till att fallen hanterats på olika sätt, tror Jojje Olsson går att finna i Sveriges betydligt starkare ekonomiska förbindelse med Kina:

” *Sveriges handel med Kina är långt viktigare än handeln med något afrikanskt land, vilket gör rädslan för att stöta sig med Kina större.*¹⁵²

RÄDSLOR FÖR REPRESSALIER

Varje år anordnar Svenska PEN *Fängslade Författares dag* för att uppmärksamma de hundratalas författare och journalister som till följd av sitt skrivande sitter fängslade världen över. I Gui Minhais hemstad Göteborg anordnades hösten 2018 ett seminarium i anslutning till Fängslade Författares Dag i syfte att diskutera yttrandefrihetens allt mer hotade ställning i Kina. Efter en timmas diskussion om vad såväl Göteborgs kommun som civilsamhälle kan göra för att stödja Gui Minhai, öppnades för frågor från publiken. En man reste sig då och betonade att samtalet ännu inte berört de ekonomiska aspekterna, något han menade är centralt för att förstå hanteringen av fallet Gui Minhai. Han underströk bland annat Göteborgs starka beroendeställning till kinesiska företag och hur denna påverkar kommunens möjligheter att tala om – och verka för – ett frigivande av Gui Minhai.

Han har rätt i att Sveriges ekonomiska utbyte med Kina sällan omtalas i samband med fallet Gui Minhai. Han har också rätt i att de ekonomiska och kommersiella förbindelserna med Kina är en oundviklig aspekt som – för att förstå alla komplexa omständigheter som omger fallet Gui Minhai – bör uppmärksammas och diskuteras.

Idag vet vi att Gui Minhai sitter fängslad i ett fångläger i sin födelsestad Ningbo i Zhejiang-provinsen i nordöstra Kina¹⁵³, en av landets största hamnstäder där Gui Minhai länge var bosatt innan han frihetsberövades. Kinesiska Ningbo bedriver miljardhandel med svenska företag i framförallt Stockholm och Göteborg. Senast i december 2018 rapporterade Göteborgs-Posten att en kinesisk delegation med 30 företag rest från Ningbo till Göteborg för att knyta nya affärskontakter.¹⁵⁴ **Det går inte att undgå det anmärkningsvärda i faktumet att Gui Minhais hemstad Göteborg välkomnar miljoninvesteringar från den stad där han idag sitter fängslad.**

Det kinesiska näringslivet har de senaste tio åren seglat upp som en av Sveriges främsta arbetsgivare. Minst 60 000 svenskar är idag direkt eller indirekt beroende av kinesiska företag för sina anställningar, rapporterar Svenska Dagbladet (25/12 2018).¹⁵⁵ Rapporten *Företagande 2017*¹⁵⁶ visar att Kina toppar listan över antalet anställda i utlandsägda företag i Göteborgsregionen och enligt advokatbyrån Baker McKenzies senaste rapport från sommaren 2018 hade kinesiska företag investerat nära 33 miljarder kronor i Sverige under första halvåret 2018 – det är den högsta investeringssumman i hela Europa.¹⁵⁷

I juni 2017 reste statsminister Stefan Löfven åtföljd av dåvarande näringsminister Mikael Damberg och handelsminister Ann Linde till Kina med en delegation med nära 70 företag i syfte att stärka de ekonomiska banden mellan Sverige och Kina.¹⁵⁸ Besöket möttes av skarp kritik. Angela Gui skrev en debattartikel i Dagens Nyheter (25/6 2017)¹⁵⁹ tillsammans med Svenska PENs dåvarande ordförande Elisabeth Åsbrink med en uppmaning till Stefan Löfven att ta med sig Gui Minhai hem på regeringsplanet tillbaka från Peking. Besöket, menar Göran Leijonhufvud, författare och journalist sedan länge baserad i Kina, visar hur Sverige gradvis tonat ned kritiken mot bristen på mänskliga rättigheter och demokrati, för att istället prioritera ekonomiska frågor¹⁶⁰:

*Medan Kinas ekonomiska och politiska inflytande ökar över hela världen verkar de svensk-kinesiska konsultationerna om mänskliga rättigheter brinna med en flämtande låga*¹⁶¹

Det omfattande ekonomiska utbytet med Kina möter inte sällan skarp kritik från civilsamhället som efterfrågar högre ställda krav på den kinesiska regimen vad gäller respekten för mänskliga fri- och rättigheter. Kritiken aktualiserar den uppenbara konflikt som råder mellan å ena sidan beaktandet av mänskliga rättigheter och iakttagandet av ekonomiska och kommersiella intressen å andra sidan. Konflikten mellan de humanistiska och kommersiella värdena, illustreras i artikel 5 i *Wienkonventionen om konsulära förbindelser* (VCCR) som beskriver de konsulära uppgifternas funktion:

De konsulära uppgifterna består i:

- a) att skydda den sändande statens och dess medborgares – både fysiska och juridiska personers – intressen i den mottagande staten inom av folkrätten medgivna gränser;
- b) att främja utvecklingen av kommersiella, ekonomiska, kulturella och vetenskapliga förbindelser mellan den sändande och den mottagande staten och i övrigt befordra vänskapsliga förbindelser mellan dem inom ramen för bestämmelserna i denna konvention[...]¹⁶²

Den fråga som uppstår är huruvida det är möjligt att tillgodose båda dessa punkter samtidigt. Jojje Olsson menar att Sveriges agerande i fallet Gui Minhai visar hur den svenska regeringen prioriterar ekonomiska intressen framför principer om mänskliga rättigheter. De ekonomiska aspekterna och rädslan för att stängas ute från kommersiella samarbeten tycks väga tyngre än de demokratiska principerna om grundläggande mänskliga rättigheter, menar han:

” *Kinas spelar en allt större ekonomisk roll för Sverige och man är rädd för att gå minste om eventuella ekonomiska fördelar om man kritiserar Kina.*¹⁶³

Det finns många exempel från andra länder där kritik mot kinesiska myndigheter resulterat i ekonomisk vedergällning. Det mest närliggande exemplet är Norge, vars diplomatiska relationer med Kina frös när Nobels fredpris 2010 tilldelades författaren och litteraturkritikern Liu Xiabo. Valet av fredspristagare skapade stora konsekvenser för Norges export i allmänhet – och av lax i synnerhet. 2010 hade färsk norsk lax en 94-procentig marknadsandel i Kina. Efter konflikten kring nobelpriset var andelen nere i knappa tre procent.¹⁶⁴ Först efter sex år och ett antal försäkringar från Norges regering¹⁶⁵, kunde isoleringen brytas. Norges dåvarande utrikesminister Børge Brende reste till Kina och läste upp den gemensamma skrivelsen där Norge lovar att till fullo respektera Kinas samhällssystem, dess utvecklingsmetoder och ”kärntressen”. Skrivelsen fastslår även hur Norge är ”fullt medvetna om Kinas position och oro” vad gäller fredspriset.¹⁶⁶ Skrivelsen, som inte innehåller ett ord om mänskliga

rättigheter, visar hur Norges regering tvingades falla till föga för Kinas villkor. På liknande sätt hamnade Danmark i onåd efter att statsminister Lars Løkke Rasmussen tog emot Dalai Lama i maj 2009. De diplomatiska förbindelserna förbättrades först efter att Danmark gått ned på knä och meddelat att man accepterar Kinas kärnintressen gällande Tibet.¹⁶⁷

Under ovan nämnda omständigheter är det kanske förståeligt att regeringar undviker att kritisera Kina av rädsla för repressalier. Men den påtagliga risken för ekonomiska sanktioner till trots, förhåller sig Jøffe Olsson starkt kritisk till Sveriges värnande om ekonomiska intressen framför angelägenheter som mänskliga rättigheter och andra demokratiska principer:

” Om man som regering utger sig för att stå upp för demokratiska värderingar, rimmar dessa prioriteringar illa med den annars höga svansföring man för i demokratifrågor.¹⁶⁸

DEL 4.

YTTRANDEFRIHETENS TILLBAKAGÅNG

I HONGKONG

KILLING THE CHICKENS TO SCARE THE MONKEYS

Killing the Chickens, to Scare the Monkeys är en kortfilm från 2011, regisserad av den svenske filmskaparen Jens Assur. Titeln är en parafras på det kinesiska talesättet och refererar till den kinesiska regimens strategi att genom hotelser statuera exempel för att avskräcka andra dissidenter med oppositionella tendenser. Liu Xiabo, författare och regimkritiker, som 2010 fick ta emot Nobels fredspris är ett av de mer uppmärksammade fall som visar på de grymma metoder som tillämpas av den kinesiska regimen för att tysta oliktankande i landet.

2017 var det 20 år sedan Hongkong togs över av Kina. Innan överlämnandet 1997 utgjorde staden ett andningshål för författare och journalister som kunde verka fritt från censur och politisk påverkan. **I Hongkong vittnar nu många om att det andningshålet börjar täppas igen.**¹⁶⁹ Enligt den årliga rapporten från Hongkongs journalistförening 2016 anser 85 procent av de tillfrågade journalisterna samt 54 procent av allmänheten att pressfriheten i Hongkong begränsats under senare år.¹⁷⁰ 2010 placerades Hongkong på plats 34 av 180 på Reportrar utan gränsers (RSF) pressfrihetsindex. Idag hamnar de på plats 73.¹⁷¹

Jojje Olsson menar att försvinnandet av de fem förläggarna bidragit till att utplåna en hel publiceringsindustri som under årtionde varit blomstrande i Hongkong.¹⁷² Innan gripandet av de fem förläggarna från Mighty Current utgjorde förlaget tillsammans med bokhandeln Causeway Bay Books en institution för politiskt känslig litteratur. Publicering kunde ske relativt ostört och ett stort antal nyfikna turister från Fastlandskina garanterade goda försäljningssiffror. Men idag gapar hyllorna tomma där de regimkritiska titlarna tidigare stått. Vittnesmålen i TV har varit en mycket effektiv strategi för att skrämja och tysta oliktankande, oppositionella röster i Hongkong, menar Jojje Olsson. Den främsta konsekvensen av kidnappningarna är en allomfattande självcensur bland författare och förläggare som med rädsla för vedergällning inte längre vågar skriva om de politiska förhållandena på fastlandet. Yttrandefrihetens utrymme krymper allt mer då förläggare inte längre kan lita på att tryckerierna tar emot böckerna, med rädsla för repressalier:

” *Det vi ser nu är en utplåning av en hel publiceringsindustri och en allomfattande självcensur.*¹⁷³

BOKHANDLAR STÄNGER NED

Sedan försvinnandena blir de oberoende bokhandlarna allt färre i Hongkong. Många stängs ned till följd av hotelser mot förläggare som inte längre vågar verka fritt. Med undantag för ett fåtal fall, kontrolleras stadens kvarvarande bokhandlar av Kinas högsta representation i Hongkong, Liaison Office. Myndigheten kontrollerar bland annat Joint Publishing, en av stadens största bokhandelskedja.¹⁷⁴ Författare och förläggare är nu tvingade att samarbeta med de statligt ägda förlagen för att nå ut med sin litteratur. Många anpassar sig till statens villkor då man är väl medveten om risken att samarbetsavtal och tillstånd på fastlandet går förlorade om man publicerar eller säljer känslig litteratur i Hongkong.¹⁷⁵

Som ett resultat av detta är den regimkritiska litteraturen så gott som obefintlig hos Hongkongs bokhandlar – även hos de få oberoende som finns kvar i staden. Vad som däremot alltid finns att tillgå är titlar som ”The Governance of China” (av partichefen Xi Jinping) och annan statsvänlig litteratur, skriver Ilaria Maria Sala i Hong Kong Free Press (17/2 2018). Hon vittnar om den enorma slagkraft regimens strategier fått på bok- och publiceringsbranschen i Hongkong. Förutom de begränsade möjligheterna att publicera och sälja den politiskt känsliga litteraturen, har även läsarna minskat i antal. I takt med att allt fler kinesiska turister gripits vid gränsen har genren kommit att förknippas med allt större risker. Den fria litteraturens allt mer begränsade förekomst visar att regimens sätt att injaga fruktan bland författare och förläggare har gett verkliga resultat.¹⁷⁶ Jojje Olsson instämmer i bilden av regimens påtryckningar som verkningfulla och menar att utvecklingen visar hur Hongkong i allt större utsträckning omsluts av Fastlandkina.

” *Den utbredda självcensuren går hand i hand med hur man från kinesiskt håll dödar andra demokratiska institutioner i Hongkong.*¹⁷⁷

Många vittnar alltså om att den frihet som tidigare präglat Hongkong är på tillbakagång, vilket gör att boende i Hongkong – i synnerhet den yngre generationen – i allt högre utsträckning söker sig därifrån.¹⁷⁸ Hongkongborna som antagit sig vara fria söder om den kinesiska gränsen enligt uppgörelsen ”ett land, två system”, har efter kidnappningarna kommit att bli varse frihetens begränsning. Staden utgör inte längre den oberoende frizon som Hongkongborna 1997 blev utlovade.

AVSLUTNING

I skrivande stund har Gui Minhai suttit fängslad i över 1200 dagar. Under den här tiden har världen hunnit bevittna en rad avgörande samhälleliga händelser: Donald Trump har blivit USAs president, britterna har röstat om att gå ur EU och Frankrike har skakats av landets värsta terrordåd sedan andra världskriget. Sedan massakern vid Bataclan i Paris hösten 2015, liksom Donald Trumps valseger 2017, har dagar blivit till veckor som i sin tur blivit till år – år, veckor och dagar av nyhetsnotiser som Gui Minhai tillbringat i en cell i Ningbo, utan varken rätt till juridisk prövning eller besök av svensk medicinsk personal.

I 2019 års utrikesdeklaration kan man läsa att arbetet med att hjälpa svenskar i nöd utomlands pågår ”dygnet runt, årets alla dagar.” Vår största förhoppning är att detta gäller även för Gui Minhai. Svenska PENs uppmaning till Sveriges politiker är i annat fall att från och med skrivande stund ihärdigt verka för hans frigivning. Årets alla dagar. Med respekt för den tysta diplomatins tidigare uppvisade resultat, ser Svenska PEN oroligt på den förtegenhet som fortfarande – över 1200 dagar efter försvinnandet – präglar Sveriges agerande i fallet. Vår bestämda uppfattning är att ett frigivande kräver att vi öppet tar ställning för hans sak.

Svenska PEN kommer att fortsätta kräva Gui Minhais frigivning. Öppet och ljudligt. Vårt stöd är nödvändigt för att hans rättigheter ska respekteras och ett frigivande förverkligas. Tills dess kommer Gui Minhai fortsatt leva under ofrihet – dygnet runt, årets alla dagar.

NOTER

- 1 <http://www.chinaembassy.se/eng/sgxw/t1588073.htm>
- 2 <https://www.regeringen.se/tal/20192/02/utrikes-deklarationen-2019/>
- 3 https://pen.org/sites/default/files/PEN-America_Writing-on-the-Wall_Hong-Kong-Report.pdf
- 4 Ibid.
- 5 Ibid.
- 6 <http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/26078/kidnappad-och-utvisad-fran-kina-stor-intervju-med/>
- 7 <https://freeguiminhai.org>
- 8 Ibid.
- 9 <https://www.nytimes.com/2016/03/01/world/asia/hong-kong-bookseller-gui-minhai.html>
- 10 <https://www.timeout.com/hong-kong/blog/interview-bookseller-lam-wing-kee-on-the-decline-of-hong-kongs-press-freedom-071716>
- 11 <https://freeguiminhai.org>
- 12 Ibid.
- 13 <https://www.nytimes.com/2018/01/22/world/asia/china-police-bookseller-train-gui-minhai.html>
- 14 <https://www.regeringen.se/uttalanden/2018/01/uttalande-med-anledning-av-gripan-det-av-den-svenske-medborgaren-gui-minhai/>
- 15 <https://www.regeringen.se/uttalanden/2018/02/uttalande-av-utrikesminister-wallstrom-med-anledning-av-gripan-det-av-den-svenske-medborgaren-gui-minhai/>
- 16 <https://www.expressen.se/kultur/har-hangs-svensken-ut-i-kinesisk-propaganda-tv/>
- 17 <https://www.regeringen.se/uttalanden/2018/03/uttalande-av-utrikesminister-margot-wallstrom-om-svenske-medborgaren-gui-minhai/>
- 18 <http://www.chinaembassy.se/eng/mtfw/sgfyryw/t1566916.htm>
- 19 <http://www.chinaembassy.se/eng/mtfw/sgfyryw/t1588073.htm>
- 20 https://medium.com/@angela_62804/damned-if-you-do-damned-if-you-dont-i-wont-1a09ba853018
- 21 <https://www.dn.se/nyheter/varlden/eu-uppmanar-kina-att-slappa-gui-minhai/>
- 22 Olsson, J., *De kidnappade Kinasvenskarna*, 2018, s. 82.
- 23 <https://www.gp.se/kultur/kultur/fr%C3%A5n-g%C3%B6teborg-till-hemligt-kinesiskt-f%C3%A4ngelse-1.8841997>
- 24 <https://pen-international.org/fr/nouvelles/china-pen-calls-on-the-authorities-to-disclose-publishers-whereabouts>
- 25 Olsson, J., *De kidnappade Kinasvenskarna*, 2018, s. 34.
- 26 Ibid, 84.
- 27 <https://www.expressen.se/kultur/har-ar-dikten-som-gui-minhai-skrev-i-fangelset/>
- 28 Intervju med Ulrika Engström, mars 2019
- 29 Intervju med Ulrika Engström, mars 2019
- 30 <https://www.svd.se/pen-tar-strid-for-fangslade-gui-minhai>
- 31 Leijonhufvud, G., ”Lao pengyou. En gammal god vän? Sveriges förhållande till Kina”, *Internasjonal Politikk*, nr 3, 2016, s. 1.
- 32 Ibid, 2.
- 33 Ibid.
- 34 <http://www.chinaembassy.se/eng/mtfw/sgfyryw/t1604609.htm>
- 35 <https://www.dn.se/nyheter/varlden/relationerna-till-kina-har-aldrig-varit-samre/>
- 36 <http://www.chinaembassy.se/eng/mtfw/sgfyryw/t1588073.htm>
- 37 <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-45635646>
- 38 <https://www.sydsvenskan.se/2018-09-17/kina-testar-granserna-for-vad-som-kan-goras>
- 39 <http://www.chinaembassy.se/eng/mtfw/sgfyryw/t1595453.htm>
- 40 <https://www.dn.se/nyheter/varlden/relationerna-till-kina-har-aldrig-varit-samre/>
- 41 <http://www.chinaembassy.se/eng/mtfw/sgfyryw/t1597898.htm>
- 42 <https://freeguiminhai.org>
- 43 Olsson, J., *De kidnappade Kinasvenskarna*, 2018, s. 103.
- 44 <https://sverigesradio.se/sida/avsnitt/917060?-programid=2071>
- 45 <http://time.com/4170605/lee-bo-disappearance-bookseller-china-hong-kong/>
- 46 <https://www.nytimes.com/2016/03/25/world/asia/hong-kong-bookseller-lee-bo.html>
- 47 Olsson, J., *De kidnappade Kinasvenskarna*, 2018, s. 93.
- 48 <https://www.fokus.se/2016/01/kinesisk-fornedrings-tv/>
- 49 <https://freeguiminhai.org>
- 50 Ibid.
- 51 <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?-programid=83&artikel=6804936>
- 52 <https://www.expressen.se/kultur/fangslad-fornedrad-och-svartmalad-av-kina/>

- 53 [https://www.regeringen.se/uttalanden/2018/01/uttalande-med-anledning-av-gripan-](https://www.regeringen.se/uttalanden/2018/01/uttalande-med-anledning-av-gripan-det-av-den-svenske-medborgaren-gui-minhai/)
- 54 <https://www.expressen.se/kultur/fangslad-fornedrad-och-svartmalad-av-kina/>
- 55 <https://www.expressen.se/kultur/fangslad-fornedrad-och-svartmalad-av-kina/>
- 56 <https://www.regeringen.se/uttalanden/2018/02/uttalande-av-utrikesminister-wallstrom-med-anledning-av-gripandet-av-den-svenske-medborgaren-gui-minhai/>
- 57 https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/39919/statement-high-representative-vice-president-federica-mogherini-continued-detention-gui-minhai_en
- 58 <https://www.regeringen.se/uttalanden/2018/03/uttalande-av-utrikesminister-margot-wallstrom-om-svenske-medborgaren-gui-minhai/>
- 59 <https://www.dn.se/kultur-noje/ud-svensk-lakare-har-besokt-gui-minhai/>
- 60 <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=7018903>
- 61 <https://www.expressen.se/nyheter/ud-svensk-lakare-har-besokt-gui-minhai/>
- 62 <http://www.chinaembassy.se/eng/mtfw/sgfyryw/t1630811.htm>
- 63 <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-35557226>
- 64 https://pen.org/sites/default/files/PEN-America_Writing-on-the-Wall_Hong-Kong-Report.pdf
- 65 <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-36575553>
- 66 <https://www.scmp.com/news/hong-kong/politics/article/1899718/say-no-political-abduction-dont-be-next-disappear-thousands>
- 67 <https://www.regeringen.se/498ac8/contentassets/377b4b9c56334949a146c9a070c20964/hongkong---manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-2015-2016.pdf>
- 68 <https://www.regeringen.se/498ac8/contentassets/377b4b9c56334949a146c9a070c20964/hongkong---manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-2015-2016.pdf>
- 69 <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-30390820>
- 70 <http://time.com/4174257/hong-kong-missing-booksellers-publishers-china-march-protest/>
- 71 <https://www.cecc.gov/sites/chinacommission.house.gov/files/CECC%20Hearing%20-%203May17%20-%20Hong%20Kong%20-%20Lam%20Wing%20Kee.pdf>
- 72 <https://www.cecc.gov/sites/chinacommission.house.gov/files/CECC%20Hearing%20-%203May17%20-%20Hong%20Kong%20-%20Lam%20Wing%20Kee.pdf>
- 73 Olsson, J., *De kidnappade Kinasvenskarna*, 2018, s. 40.
- 74 <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/jag-tvingades-erkanna-brott-jag-inte-begatt>
- 75 <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-35898646>
- 76 Intervju med Jojje Olsson, mars 2019
- 77 Intervju med Magnus Fiskesjö, april 2019
- 78 <https://www.dn.se/kultur-noje/angela-gui-manskliga-rattigheter-existerar-inte-i-ett-vakuum/>
- 79 <https://www.utrikesmagasinet.se/kronikor/2017/november/xi-jinpings-kina-vill-inta-huvudscenen-i-varlden/>
- 80 <http://www.chinaembassy.se/eng/mtfw/sgfyryw/t1630811.htm>
- 81 <https://www.utrikesmagasinet.se/kronikor/2017/november/xi-jinpings-kina-vill-inta-huvudscenen-i-varlden/>
- 82 <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6801365>
- 83 Intervju med Jojje Olsson, mars 2019
- 84 Intervju med Magnus Fiskesjö, april 2019
- 85 <https://www.svd.se/det-okanda-vapnet-bakom-kinas-propaganda>
- 86 Intervju med Magnus Fiskesjö, april 2019
- 87 Hankineser är benämningen på den dominerande etniska gruppen i Kina som omfattar omkring 90 till 95 procent av befolkningen.
- 88 Intervju med Magnus Fiskesjö, april 2019
- 89 Ibid.
- 90 <https://www.economist.com/briefing/2016/11/19/the-upper-han>
- 91 Intervju med Magnus Fiskesjö, april 2019
- 92 Intervju med Jojje Olsson, mars 2019
- 93 Intervju med Ulrika Engström, mars 2019
- 94 Intervju med Magnus Fiskesjö, april 2019
- 95 <https://www.utrikesmagasinet.se/kronikor/2017/november/xi-jinpings-kina-vill-inta-huvudscenen-i-varlden/>
- 96 <https://fof.se/tidning/2008/5/artikel/kina-mot-toppen>
- 97 Intervju med Magnus Fiskesjö, april 2019
- 98 <https://www.amnesty.org/en/countries/asia-and-the-pacific/china/report-china/>
- 99 <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2019/china>
- 100 <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2019/china>
- 101 <https://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/china-and-tibet>
- 102 Intervju med Magnus Fiskesjö, april 2019
- 103 <http://www.reportrarutangranser.se/nyheter/20190418/pressfrihetsindex-2019-nytt-klimat-avradsla-okar-journalisters-sjalvcensur>

- 104 <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2019/china>
- 105 <https://www.regeringen.se/498ee9/contentassets/f8f0525faeaf4673affbb62159c57189/kina--manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-2015-2016.pdf>
- 106 <https://sinosphere.blogs.nytimes.com/2014/10/16/xi-jinping-calls-for-artists-to-spread-chinese-values/>
- 107 Ljunggren, B. *Den kinesiska drömmen*, 2015, s. 180.
- 108 Intervju med Jojje Olsson, mars 2019
- 109 Ljunggren, B. *Den kinesiska drömmen*, 2015, s. 56.
- 110 Intervju med Magnus Fiskesjö, april 2019
- 111 <https://www.hrw.org/reports/1997/china5/>
- 112 Olsson, J. *De kidnappade Kinasvenskarna*, 2018, s. 25.
- 113 <https://www.dn.se/nyheter/varlden/eu-uppmanar-kina-att-slappa-gui-minhai/>
- 114 https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/research/etnc_2015_web_final.pdf
- 115 Intervju med Jojje Olsson, mars 2019
- 116 Kellogs, T. "News of Kidnapping: The Gui Minhai Case and China's Approach to International Law", *Fordham International Law Journal*, nr. 41, 2018, s. 5.
- 117 <https://freeguiminhai.org>
- 118 <https://www.scmp.com/news/hong-kong/politics/article/1966843/detained-causeway-bay-bookseller-gui-minhai-not-seen-swedish>
- 119 <https://freeguiminhai.org>
- 120 Kellogs, T. "News of Kidnapping: The Gui Minhai Case and China's Approach to International Law", *Fordham International Law Journal*, nr. 41, 2018, s. 2.
- 121 Ibid.
- 122 <https://svjt.se/svjt/1962/322>
- 123 Quigley, J.B. "Vienna Convention on Consular Relations: In Retrospect and into the future," *Southern Illinois University Law Journal*, nr. 38, 2013, s. 1.
- 124 Kellogs, T. "News of Kidnapping: The Gui Minhai Case and China's Approach to International Law", *Fordham International Law Journal*, nr. 41, 2018, s. 7.
- 125 Quigley, J.B. "Vienna Convention on Consular Relations: In Retrospect and into the future," *Southern Illinois University Law Journal*, nr. 38, 2013, s. 25.
- 126 Wienkonventionen om konsulära förbindelser (VCCR), april 1963
- 127 Kellogs, T. "News of Kidnapping: The Gui Minhai Case and China's Approach to International Law", *Fordham International Law Journal*, nr. 41, 2018, s. 2.
- 128 Ibid., s. 4.
- 129 <https://www.expressen.se/kultur/karin-olsson/vi-maste-se-upp-for-den-kinesiska-propagandan/>
- 130 <https://www.svd.se/aldrig-for-sent-att-ratta-till-ett-misstag-wallstrom#G1WWv6-comments>
- 131 <https://www.expressen.se/gt/ledare/csaba-perlenberg/>
- 132 Olsson, J., *De kidnappade Kinasvenskarna*, 2018, s. 91.
- 133 https://www.regeringen.se/493458/globalassets/regeringen/dokument/utrikesdepartementet/utrikesdeklarationen2019_svenska.pdf
- 134 <https://www.hongkongfp.com/2016/10/17/the-last-missing-bookseller-one-year-on-the-anniversary-of-gui-minhais-abduction-demands-action/>
- 135 Intervju med Jojje Olsson, mars 2019
- 136 Intervju med Magnus Fiskesjö, april 2019
- 137 Ibid.
- 138 <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1650&artikel=6885828>
- 139 Intervju med Jojje Olsson, mars 2019
- 140 https://www.regeringen.se/493458/globalassets/regeringen/dokument/utrikesdepartementet/utrikesdeklarationen2019_svenska.pdf
- 141 Hammarskjöld, D. Att föra världens talan: tal och uttalanden, 2005, s. 134.
- 142 Collins, C. & Packer, J. Options and techniques for quiet diplomacy, 2006, s. 11.
- 143 <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6885974>
- 144 <https://www.svd.se/usa-bestort-over-hjarntvatt-och-okat-fortryck-i-kina>
- 145 <https://www.svd.se/usa-bestort-over-hjarntvatt-och-okat-fortryck-i-kina>
- 146 Intervju med Magnus Fiskesjö, april 2019
- 147 https://www.regeringen.se/493458/globalassets/regeringen/dokument/utrikesdepartementet/utrikesdeklarationen2019_svenska.pdf
- 148 Intervju med Magnus Fiskesjö, april 2019
- 149 Intervju med Ulrika Engström, mars 2019
- 150 Olsson, J., *De kidnappade Kinasvenskarna*, 2018, s. 120.
- 151 Ibid.
- 152 Intervju med Jojje Olsson, mars 2019
- 153 <http://www.chinaembassy.se/eng/mtfw/sgfyryw/t1630811.htm>
- 154 <https://www.gp.se/ekonomi/kina-fortsatter-storinvestera-i-sverige-1.11419390>
- 155 <https://www.svd.se/minst-60-000-svenska-jobbberoende-av-kina>
- 156 <https://www.businessregiongoteborg.se/sv/node/1610>
- 157 <http://www.gp.se/ekonomi/kina-fortsatter-storinvestera-i-sverige-1.11419390>
- 158 Olsson, J., *De kidnappade kinasvenskarna*, 2018, s. 148–149.
- 159 <https://www.dn.se/kultur-noje/kulturbatt/gui-minhai-maste-slappas-ur-fangelset-den-svenske-forlaggarens-ode-i-kina-oklart/>
- 160 Leijonhufvud, G., "Lao pengyou. En gammal god vän? Sveriges förhållande till Kina", *Internasjonal Politikk*, nr 3, 2016, s. 5.

- 161 Ibid.
- 162 VCCR artikel 5.
- 163 Intervju med Jojje Olsson, april 2019
- 164 <https://www.dn.se/ekonomi/laxkollaps-efter-nobel-kris-nu-tar-exporten-fart-igen/>
- 165 https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/ud/vedlegg/statement_kina.pdf
- 166 Ibid.
- 167 <https://www.berlingske.dk/politik/danmark-boejer-sig-kinesisk-pres>
- 168 Intervju med Jojje Olsson, mars 2019
- 169 Intervju med Magnus Fiskesjö, april 2019
- 170 https://www.hkja.org.hk/ebook/e_Annual_report_2016
- 171 <http://www.reportrarutangranser.se/land/hongkong>
- 172 Intervju med Jojje Olsson, mars 2019
- 173 Ibid.
- 174 <https://www.hongkongfp.com/2018/02/17/independent-publishing-hong-kong-flourishing-industry-annihilated-fear/>
- 175 Olsson, J., *De kidnappade Kinasvenskarna*, 2018, s. 102.
- 176 <https://www.hongkongfp.com/2018/02/17/independent-publishing-hong-kong-flourishing-industry-annihilated-fear/>
- 177 Intervju med Jojje Olsson, mars 2019
- 178 Intervju med Magnus Fiskesjö, april 2019